

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

P.O. Box 56, Pacovská 350, 140 21 Praha 4, tel.: +420 241 733 131

Porovnání školních vzdělávacích programů pro
předškolní vzdělávání v alternativním školství

Comparison of the school education programs for pre- school
education in the alternative school

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Mgr. Hana Nádvorníková

Autor:
Lenka Čejková

Rok
2008

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Haně Nádvorníkové za poskytnuté odborné konzultace, bez kterých by má práce nemohla vzniknout. Ráda bych také vyjádřila vděčnost Robertu Martinkovi za jazykovou korekci a dále Johnu Spencovi za ochotu pomoci s překlady do anglického jazyka.

PROHLÁŠENÍ

Čestně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 24. 6. 2008

Podpis

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'C. Čížková', is written over a horizontal line. The signature is stylized with a large, sweeping loop at the end.

ANOTACE

Předkládaná bakalářská práce se zaměřuje na srovnání školních vzdělávacích programů pro předškolní vzdělávání v alternativním školství. Teoretická část představuje jednotlivé alternativní směry a metodiku k tvorbě školního vzdělávacího programu. Praktická část předkládá výsledky výzkumu, který metodou dotazníků zjišťuje danou problematiku a srovnávání jednotlivých školních vzdělávacích programů se stanoveným Rámcovým vzdělávacím programem.

ANNOTATION

This bachelor thesis focuses on comparing educational programs for pre-school education in alternative schools. The theoretical part represents individual alternative styles and methods for creating educational programs. The practical part illustrates research results, which, by means of questionnaires, trace given problems and individual educational programs in comparison to the defined General educational program.

KLÍČOVÁ SLOVA

alternativní pedagogika, pedagogika Marie Montessori, Waldorfská pedagogika, Mateřská škola s programem „Začít spolu“ a programem „Zdravá mateřská škola“, Školní vzdělávací program, Rámcový vzdělávací program

KEYWORDS

alternative pedagogy, pedagogy Marie Montessori, Waldorf pedagogy, nursery school with the "Start Together" program and the "Healthy Nursery School" program, School educational program, General educational program.

Obsah

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1. Základní pojmy	10
2. Alternativní směry	12
2.1. <i>Waldorfská pedagogika</i>	13
2.2. <i>Pedagogika M. Montessori</i>	14
2.3. <i>Začít spolu</i>	16
2.4. <i>Zdravá mateřská škola</i>	18
2.5. <i>Shrnutí</i>	19
3. Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (ŠVP) jako povinný pedagogický dokument	20
3.1. <i>Co vyplývá ze školského zákona ?</i>	20
3.2. <i>Rámcový vzdělávací program</i>	20
3.3. <i>Školní vzdělávací programy</i>	21
3.4. <i>Smysl tvorby ŠVP</i>	22
4. Metodika tvorby ŠVP	24
4.1. <i>Zásady tvorby ŠVP</i>	24
5. Obsah školního vzdělávacího programu	26
5.1. <i>Škola a její vzdělávací program</i>	27
5.2. <i>Vzdělávací obsah (uspořádání učiva)</i>	28
5.2.1. <i>Integrované bloky</i>	28
5.2.2. <i>Tvorba integrovaných bloků</i>	29
5.2.3. <i>Zaměření bloků</i>	29
5.2.4. <i>Volba a formulace témat</i>	29
5.2.5. <i>Obsah bloků</i>	30
5.2.6. <i>Rozsah bloků</i>	30
5.2.7. <i>Charakteristika bloků v ŠVP</i>	31
6. Kvalita školního vzdělávacího programu	32
PRAKTICKÁ ČÁST	33

7. Srovnání ŠVP a programu jednotlivých mateřských škol	
s RVP PV.....	34
7.1. <i>Dítě a jeho tělo</i>	34
7.2. <i>Dítě a jeho psychika</i>	36
7.3. <i>Dítě a ten druhý</i>	39
7.4. <i>Dítě a společnost</i>	41
7.5. <i>Dítě a svět</i>	44
7.6. <i>Shrnutí</i>	46
8. Šetření v jednotlivých mateřských školách.....	49
9. Výsledky výzkumu.....	52
9.1. <i>Shrnutí</i>	57
ZÁVĚR.....	58
Seznam použitých zdrojů.....	60
Přílohy.....	62
SUMMARY.....	80

ÚVOD

Toto téma jsem si vybrala, protože bych se jednou této tématice chtěla aktivně věnovat. Zajímá mě hlavně alternativní předškolní vzdělávání, které u nás začíná využívat stále větší počet rodičů a dětí, a to hlavně kvůli individuálnímu a velice aktivnímu přístupu k dětem.

Sama jsem v rámci praxe strávila nějaký čas v několika těchto institucích a právě jejich přístup k dětem mi dal podnět k většímu nahlédnutí do této problematiky. Nejvíce mě zajímalo, jak svou koncepci zanesly do Školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP), který je povinný od 1. 9. 2007.

V teoretické části se budu věnovat jednotlivým alternativním směrům, jejich historii vzniku a základním informacím o koncepci jejich pedagogiky.

Praktickou část jsem rozdělila na dvě hlavní kapitoly, tj. v první části bych se věnovala srovnávání vybraných cílů ŠVP jednotlivých mateřských škol s cíly stanovenými v RVP PV, dále pak jsem sledovala prostory pro činnost a přímou práci učitelek s dětmi. Ve druhé části předkládám dotazník, týkající se otázky, jak jednotlivé mateřské školy zpracovávaly svůj ŠVP a jakým způsobem se podíleli ostatní pedagogové na tvorbě ŠVP.

Hlavní metody, kterých budu při své práci využívat, jsou: porovnávání ŠVP a programů jednotlivých mateřských škol s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) a dotazník pro pedagogy jednotlivých mateřských škol, který mi pomůže zjistit, zda se aktivně podíleli na tvorbě ŠVP .

Pro svou práci jsem si stanovila dvě hypotézy a stanovila jsem si následující otázky.

- 1) Domnívám se, že většina cílů stanovených v RVP PV je obsažena ve vzdělávacích programech jednotlivých mateřských škol.
- 2) Domnívám se, že většina pedagogů alternativních mateřských škol se podílela na tvorbě ŠVP.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Základní pojmy

Pojem alternativní mateřské školy je v zahraničí používán od poloviny 70. let pro předškolní zařízení, která v duchu tzv. nového pedagogického myšlení organizovala svoji veškerou činnost na základě respektování osobnosti dítěte a jeho zdravého vývoje.

Pojem alternativní

Pod pojmem "*alternativní*" byla v zahraničí chápána především odlišnost pedagogického přístupu. Postupem času však získal pojem "*alternativní*" dva významy: jeden všeobecný, označující za alternativní "všechno jiné", "nekonvenční", a druhý odborný, označující za alternativní jen ta zařízení, která splňují určitá kritéria.

Pod pojmem alternativní lze pozorovat např. v oblasti organizace řízení a správy mateřských škol, vnitřní práce mateřských škol a celkového vztahu k dětem značné množství prvků a vlivů, převzatých z praxe reformních a alternativních pedagogických koncepcí a škol.

Mnohé jsou dnes samozřejmostí. Patří mezi ně např. samospráva zařízení, otevřenost komunikace i zařízení, pluralita programů, motivující atmosféra, větší prostor pro samostatnost dětí, respektování vlastního tempa rozvoje nebo partnerský vztah dospělých a dětí.

Podle těchto znaků lze říci, že u nás by v současné době bylo možno označit většinu mateřských škol jako pedagogicky alternativní (reformní), protože v obecné rovině je dnes uplatňují ve svých vzdělávacích programech téměř všechny mateřské školy (v různé míře). V důsledku toho, se počátkem 90. let přestal klást důraz na plnění jednotného programu výchovné práce pro mateřské školy, je dnes u nás velmi obtížné, prakticky nemožné, najít mateřskou školu, která by pracovala tradičním způsobem. Protože Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání respektuje všechny hlavní zásady pedagogického myšlení, označované dříve jako

alternativní (reformní), a týká se tedy veškerého proudu vzdělávání, ztrácí pojem "alternativa" tento původní odborný význam.

„Alternativní škola je obecný termín pokrývající všechny druhy škol (soukromé i státní), které mají jeden podstatný rys: Odlišují se od hlavního proudu standardních (běžných) škol určité vzdělávací soustavy. Odlišnost může spočívat ve specifičnostech obsahu vzdělávání, organizace výuky aj.“¹

Inovativní a alternativní

„Projekty a programy, které vznikly a rozšiřovaly se u nás po roce 1989 (Škola podporující zdraví, Začít spolu, RWCT apod.) jsou dnes označovány spíše jako inovativní s tím, že jako alternativní jsou u nás vnímány především pedagogické koncepce (vycházející z waldorfské pedagogiky, montessoriovské pedagogiky, pedagogiky ženského plánu, daltonského plánu nebo freinetovské pedagogiky), které představují variabilní vzdělávací nabídku mimo hlavní vzdělávací proud. Existuje celá řada zařízení, která v praxi využívají jen určitých prvků těchto koncepcí.

Současná legislativa i RVP PV umožňuje vytvářet a uskutečňovat vlastní výchovné programy respektující místní podmínky a osobní možnosti učitelek, dětí, rodičů i zřizovatelů. Mateřské školy dnes uplatňují různé formy a metody práce, vznikají rozsáhlejší či menší projekty a programy, které jsou variabilní především metodicky a didakticky. Různí se také svými zřizovateli: může to být stát, resp. obec, církev, soukromá osoba nebo spolek.

Pojem alternativa v předškolním vzdělávání tak znamená především různost, resp. variabilitu v nabídce vzdělávacích cest, pro pedagogy a rodiče pak představuje možnost výběru a vlastní volby. „²

¹ Průcha, Jan a kol.: Pedagogický slovník. Portál. Praha

² Průcha, Jan : Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. Portál. Praha 2004, s. 17 n.

2. Alternativní směry

Alternativní pedagogiky vznikly na základě reformy školství jako různé cesty k naplňování reformního hnutí. Ve dvacátých a třicátých letech 20. století reformní hnutí navazuje na ideje Komenského, Rousseaua, Keyové a Tolstého, které chápou a zdůrazňují specifický svět dětí i rozdílnost v jejich vývoji, a kde převládá myšlenka, že dítě přestává být chápáno jako zmenšený dospělý. Společným východiskem představitelů alternativních pedagogik (waldorfské a montessoriovské) vzniklých na základě transformace, byla kritika tradičního školství v 19. století. Šlo především o kritiku způsobu učení, který byl příliš mechanický a při kterém si děti vštěpovaly učivo pouze pasivně a o kritiku autoritativních a donucovacích metod – trestů, hrozeb apod. Škole 19. století bylo vytýkáno, že nebere zřetel na osobnost dítěte a neuznává jeho přirozenost, zájmy ani potřeby měnící se s věkem a individualitou dítěte. Nová škola prosazuje humanizaci pedagogického procesu, nový přístup k dítěti jako subjektu, nikoliv objektu výchovy, komunikativnost, partnerský přístup, přirozený způsob života s jeho potřebami, instinkty a přírodou.

V ČR po roce 1989, po čtyřicetiletém období jednotné školy znovu ožívají alternativní pedagogiky ze začátku 20. století. Vznikají i nové moderní alternativy, které využívají řadu prvků z reformního pedagogického hnutí, ale současně řeší i aktuální společenské problémy. Společnými principy jsou demokracie (svoboda a odpovědnost), humanismus, spojování nejnovějších vědeckých poznatků – teorie a praxe, sebeorganizace a samospráva zúčastněných, sebeurčení a sociální odpovědnost, rovnoprávnost ve výchově a vzdělávání.

Svůj projekt (kurikulum, program) mají waldorfská pedagogika, systém M. Montessoriové, program Začít spolu, i nejnovější domácí, tedy české Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole.

Jsou to projekty modelového, vzorového charakteru, na jejichž základě vznikají konkrétní kurikula školní a třídní. Jako východiska mají vytyčenou základní myšlenku, principy a propracovanou formální strukturu – dělení do jednotlivých oblastí vzdělávací práce. V převážné většině mají stanoveny hlavní metody a formy pedagogické práce, dílčí i finální vzdělávací cíle, které slouží i k vyhodnocování – evaluaci jednotlivých cílů třídního i školního kurikula.

2.1 Waldorfská pedagogika

Waldorfská pedagogika je reformní pedagogická koncepce, jejímž základem je antroposofie Rudolfa Steinera (1861–1925, německý literární vědec, eklektik, zakladatel antroposofie). Systém byl vytvořen na základě přírodně-filozofických názorů W. Goetheho, mystiky orientálních systémů a okultismu.

Waldorfská škola zahrnuje obvykle mateřskou školu a dvanáctiletou primární a střední školu. Škola má být organizována jako svobodná instituce, nezávislá na momentálním společenském uspořádání. Má v dítěti rozvíjet individuální nadání a tvořivý duševní a duchovní život. Důraz je kladen nejen na rozvoj intelektu dětí, ale také citů, estetických postojů a pracovních návyků.

Psychologické a pedagogické základy i výchovný a vzdělávací proces waldorfské pedagogiky jsou postaveny na antroposofii. Člověk se podle antroposofického chápání světa dělí na tělo, duši a ducha, tvorba jednotlivých částí bytosti probíhá v dlouhých periodách kosmických procesů – po sobě následujících inkarnací planet.

Waldorfská pedagogika si v tomto smyslu všímá zákonitostí jednotlivých kroků dítěte a mladého člověka, proměn a rozvoje jeho vztahu ke světu a jeho schopnosti učit se. Učební plán, metody i obsahy jsou z tohoto poznání přímo odvozeny. Dítě ve věku před

dosažením školní zralosti se vyznačuje tím, že se ještě nedokáže distancovat od svých smyslových zkušeností, naopak je bezprostředně spojeno se zákonitostmi a motivy diktovanými smyslovými jevy, motivy a smysl jednajícího dospělého prožívá jako své vlastní motivy. Důležité je především to, co je dítětem prožíváno, jaké dělá zkušenosti, čemu se učí, co zniterňuje a jakou účast na tom má dospělý. Dítě je odkázáno na prostředí, ve kterém žije, prostředí je podmínkou pro to, jaké zkušenosti ve svém učení a vývoji v tomto věku udělá. Podle kvality prostředí přichází dítě k vlastnímu svobodnému jednání, které se v tomto věku projevuje především v tvořivé hře.

Podstatným prvkem výchovy je napodobování, jako svobodný akt dítěte v příkladném prostředí, nemá nic společného s imitací. Druhým aspektem je základní pocit jistoty – jen tak může být dítě aktivní. Tuto jistotu musí dítě vnímat. Například řád v čase – rytmus – propůjčuje jistotu očekávání a je základní motivací pro samostatné jednání.

V současné době je ve světě zhruba 713 waldorfských škol, nejvíc ve Spolkové republice Německo (165) a v Nizozemsku (96). V ČR je celkem šest základních waldorfských škol, jedna svobodná speciální škola. Mateřských škol je pět a k nim lze přiřadit i 13 mateřských škol s třídami uplatňujícími waldorfskou pedagogiku.

Kontaktní adresa: Asociace waldorfských mateřských škol má sídlo ve Waldorfské mateřské škole v Praze 3, Koněvově ulici.

2.2 Pedagogika M. Montessori

Montessoriovský systém je typ alternativní školy nazývaný podle italské lékařky Marie Montessoriové (1870–1952), která rozvinula reformní pedagogické hnutí především v oblasti předškolní výchovy.

Její koncepce zdůrazňuje vliv vhodných výchovných podnětů na rozvoj dítěte zejména v „senzitivních fázích“ dětského života.

M. Montessoriová nechala pro děti s handicapem zhotovit tzv. „smyslový materiál.“ Tvoří jej např. sada různých válečků, růžová věž, hnědé schody, červené tyčinky, pestře barevné destičky, různé krabičky a schránky, které vydávají zvuky- chrastítka apod. Jelikož byl zjištěn alespoň nějaký pokrok u těchto dětí, byly tyto hračky vyzkoušeny i pro předškolní děti a měly úspěch. Nejsou to žádné hračky v obvyklém slova smyslu, nechtějí ale také v žádném případě dobré hračky vytlačovat a nahrazovat. Smyslový materiál pomáhá dítěti působit na smysly a prostřednictvím činnosti s nimi mu umožňuje rozvíjet své vlastní představy o světě.

Pro starší děti v mateřských školách vytvořila kromě smyslového materiálu také pracovní prostředky pro tzv. kulturní techniky, které představují lidské dovednosti, z nichž je vytvářena veškerá vyšší kultura: počítání, čtení, psaní, verbální reflexe apod.

Montessoriová dospěla k překvapivému zjištění, že dítě se naučí chodit, mluvit, manipulovat s předměty skrze svou vlastní tvořivost, nikoli že ho tomu dospělí naučí. Na základě toho vypracovala tzv. metodu Montessoriové, která pomocí speciálních učebních pomůcek a vytvořením vhodného prostředí podporuje přirozený vývoj dítěte, pomáhá mu zafixovat správné pracovní návyky a vytvářet svůj vlastní úsudek. *„Hlavním kritériem metody Montessoriové je orientace na dítě jako na člověka – snaha pomoci dítěti dosáhnout vlastní nezávislosti. Každé dítě má v sobě zakódovaný plán vlastního rozvoje i síly, které tento rozvoj uskutečňují za předpokladu existence podnětného prostředí (didaktický materiál podporující spontánní učení, který je zde chápán jako klíč ke světu, a učitelka, která má pečlivě sledovat vývoj dítěte a následovat ho). Druhým kritériem je výchova jako realizace svobody. Dítě potřebuje svobodu pro spontánní projevy a svobodu jednat bez pomoci druhých s vědomím, že je živou integrální bytostí.“*³

³ Bečvářová, Z., *Alternativní programy v mateřských školách. Portál. Praha 2003, s. 25 n.*

Občanské sdružení Montessori sídlí při Základní škole v Praze 4 – Libuši, Meteorologická ulice č. 181. V České republice je v současné době takto zaměřených mateřských škol zhruba 30.

Kontaktní adresa: Montessori společnost při MŠ Urbánkova, Praha 4
– Modřany

2.3 Začít spolu

Od září 1994 je u nás, podobně jako v dalších státech střední a východní Evropy, uplatňován i vzdělávací program **Začít spolu**, nejprve v mateřských školách a postupně i v obou stupních škol základních. Posláním vzdělávacího programu Začít spolu je přispívat svými aktivitami k demokracii, humanismu a vyšší efektivitě vzdělávání v ČR, k budování otevřené společnosti a jejího zapojení do evropských struktur. Obecné cíle programu Začít spolu jsou: vytvořit ucelený vzdělávací program pro věkovou skupinu 0–15 let a implementovat kurikulum na všech úrovních vzdělávacího systému.

Jde o alternativní vzdělávací program s důrazem na partnerství školy, rodiny a komunity v oblasti výchovy a vzdělávání. Filozoficky se opírá o konstruktivismus a teorie kognitivně-morálního vývoje dítěte. Jedná se o program orientovaný na dítě. V ČR je realizován ve spolupráci s Children's Resources International, a to tak, aby vyhovoval potřebám a kulturním tradicím země i regionu příslušné školy.

Mezi principy programu Začít spolu patří individuální přístup ke každému dítěti, integrované učení hrou, pomoc dětem při výběru prostřednictvím plánované činnosti a center aktivit, aktivní účast rodin, spolupráce s komunitou a profesní a osobnostní rozvoj učitelů.

Program buduje základy pro postoje, znalosti a dovednosti dětí, aby byly schopny přijmout změnu a aktivně se s ní vyrovnat, kriticky myslet a umět si vybrat, nalézat problémy a řešit je, být tvůrčí, mít

představitost a vědět si rady, sdílet zájem o odpovědnost vůči společenství – obci, zemi, životnímu prostředí.

Prostředí třídy tvoří centra aktivit. Výuka se orientuje na projektovou metodu. Rodiče dětí se účastní činností ve třídě jako asistenti nebo pozorovatelé, podílejí se i na správě školy prostřednictvím rady rodičů.

Program prosazuje myšlenku integrace dětí se speciálními potřebami (zdravotní postižení, talenty, etnické menšiny ap.). Dlouhodobé cíle jsou naplňovány i v oblastech transformace vzdělávací soustavy v ČR a celoživotního vzdělávání učitelů všech stupňů a typů škol. Na úspěšném plnění programu mají velký podíl zastupitelstva jednotlivých obcí, která na svých zasedáních rozhodla o podpoře programu, jeho rozšiřování i přímém spolufinancování.

Z programu Začít spolu, který od roku 1994 rozvíjel svou činnost v rámci grantových projektů Open Society Fund Praha, se po pěti letech transformovala organizace – otevřená společnost Step by Step (Krok za krokem). V současné době spolupracuje v ČR s organizací Step by Step na různých úrovních 61 mateřských škol, 44 základních škol, 14 středních škol zabývajících se přípravou budoucích pedagogů, 9 vysokých škol zabývajících se přípravou budoucích pedagogů a 5 speciálních škol, mnoho neziskových i státních institucí. Z toho 24 tréninkových center, která rozšiřují metodologii programu Začít spolu na úrovni mateřských, základních a zvláštních nebo speciálních škol a komunit.

Kontaktní adresa: Otevřená společnost, o. p. s. – národní tým Step by Step Česká republika má sídlo v Praze 9, Učňovská 1/100.⁴

⁴ Gajdošová, J., Dujková, L. a kol. : Vzdělávací program začít spolu. Metodický průvodce pro předškolní vzdělávání. Portál. Praha 2003, s. 45 n.

2.4 Zdravá mateřská škola

Projekt **Zdravá mateřská škola** a na něj navazující vzdělávací program **Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole** vznikají jako programový materiál pro české vzdělávací prostředí.

Filozofickým základem tohoto programu je holistické pojetí zdraví, které klade důraz na celistvost a souvislosti a uznává úlohu subjektivního pocitu zdraví – pohody. Dva základní principy integrující podporu zdraví ve škole jsou respekt k přirozeným lidským potřebám jednotlivce v celku společnosti a světa a rozvíjení komunikace a spolupráce.

Zásadami podpory zdraví ve škole jsou:

Učitel

Učitelka podporující zdraví, věkově smíšené třídy, rytmický řád života a dne, tělesná pohoda a volný pohyb, zdravá výživa, spontánní hra, podnětné věcné prostředí, bezpečné sociální prostředí a participativní a týmové řízení.

Otevřené partnerství

Partnerské vztahy s rodiči, spolupráce mateřské a základní školy a začlenění mateřské školy do života obce.

Začátkem kalendářního roku 2002 bylo již 100 mateřských škol zařazených do sítě škol podporujících zdraví. Každá mateřská škola, která se chce k tomuto projektu přihlásit a být do této sítě zařazena, musí nejprve vypracovat vlastní projekt na tříleté období. Po úspěšném završení přípravného období (s podporou zkušených lektorek) je přizvána k tzv. kulatému stolu, kde je na základě oboustranné výměny zkušeností učiněno (téměř vždy pozitivní) finální rozhodnutí o zařazení příslušné mateřské školy do sítě škol podporujících zdraví. Mateřské školy mohou pracovat podle projektu podpory zdraví i nezávazně, a to i v případě, že nechtějí, nebo v dohledné době nebudou chtít být zařazeny do jejich sítě.

Kontaktní adresa: Státní zdravotní ústav, Šrobárova 48, 100 42 Praha 10, PhDr. M. Havlíková, CSc.

2.5 Shrnutí

Hlavním rysem vývoje předškolních institucí a cílů jejich vzdělávacích programů je jejich svázanost se společenským a politickým vývojem a momentálně deklarovanými hodnotami státu.

Vliv nových právních norem, konec jednotné školy i konec uměle vynucené závaznosti Programu výchovné práce v jeslích a v mateřských školách, společně s demokratizací a humanizací celé společnosti se významně promítly do filozofie, programového zaměření, řízení a tím i do pojetí pedagogického působení a organizace vzdělávacího procesu.

V letech 1990–2003 (pravděpodobně i déle) existuje předškolní institucionální výchova bez závazného vzdělávacího programu. Lze využívat program minulého – Programu výchovné práce v jeslích a v mateřských školách, alternativních i nově vznikajících programů mezinárodních i ryze českých. Toto převážně neřízené transformační období mateřských škol je obdobím úspěšného hledání vlastní orientace na základě společensko-politických změn i obecně deklarovaných přeměn vzdělávací politiky státu.³

³ Bečvářová, Z., *Alternativní programy v mateřských školách. Portál. Praha 2003, s. 28 n.*

3. Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (ŠVP) jako povinný pedagogický dokument

3.1 Co vyplývá ze školského zákona?

(Zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) (viz. příloha č.1)

„V důsledku nového školského zákona se výrazným způsobem proměňuje situace mateřských škol, resp. Předškolního vzdělávání. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) byl vydán opatřením ministryně školství, mládeže a tělovýchovy s účinností od 1. 3. 2005. Podle RVP PV postupují školy nejpozději od 1. září 2007, tzn., že mateřské školy si v průběhu školních let 2005 – 2007 postupně připravují své školní vzdělávací programy v souladu s principy a zásadami RVP PV.“⁵

3.2 Rámcový vzdělávací program

Pro každý obor vzdělání v základním a středním vzdělávání a pro předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělávání se vydávají rámcové vzdělávací programy. Rámcové vzdělávací programy vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání; jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, tvorbu a posuzování učebnic a učebních textů a dále závazným základem pro stanovení výše finančních prostředků přidělovaných podle §160 až 162.

Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP) stanoví zejména konkrétní cíle, formu, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného a odborného podle zaměření daného oboru vzdělání,

⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, *Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu pro mateřské školy*, str. 5

jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů, jakož i podmínky pro vzdělávání žáků se specifickými potřebami vzdělání a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví.

RVP musí odpovídat nejnovějším poznatkům:

- a) vědních disciplín, jejichž základy a praktické využití má vzdělávání zprostředkovat, a
- b) pedagogiky a psychologie o účinných metodách a organizačním uspořádání vzdělávání přiměřeně věku a rozvoji vzdělávaného.

Podle těchto hledisek budou rámcové vzdělávací programy také upravovány. Tvorbu a oponenturu rámcových vzdělávacích programů zajišťují příslušná ministerstva prostřednictvím odborníků vědy a praxe, včetně pedagogiky a psychologie.

RVP vydává ministerstvo po projednání s příslušnými ministerstvy.

„RVP pro odborné vzdělávání projednají ministerstva před jejich vydáním s příslušnými ústředními odborovými orgány, příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností a kraji.

RVP je možné v závažných případech měnit, a to s účinností nejdříve od začátku následujícího školního roku, pokud nejde o změny vyplývající z platných právních předpisů. V takovém případě ministerstvo, které rámcový vzdělávací program vydalo, zveřejní změnu s dostatečným časovým předstihem.

RVP a jejich změny zveřejňují ministerstva, která je vydala, vždy způsobem umožňujícím dálkový přístup.“⁶

3.3 Školní vzdělávací programy

„Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP) pro vzdělávání, pro nějž je podle §3 odst. 2 vydán rámcový vzdělávací program, musí být v souladu s tímto rámcovým vzdělávacím programem; obsah

⁶ Metodický portál RVP, www.rvp.cz

vzdělávání může být ve školním vzdělávacím programu uspořádán do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva (například modulů).

ŠVP pro vzdělávání, pro něž není vydán rámcový vzdělávací program, stanoví zejména konkrétní cíle vzdělávání, délku, formy, obsah a časový plán vzdělávání, podmínky přijímání uchazečů, průběhu a ukončování vzdělávání, včetně podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, označení dokladu o ukončeném vzdělání, pokud bude tento doklad vydáván. Dále stanoví popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek a podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví, za nichž se vzdělávání v konkrétní škole nebo školském zařízení uskutečňuje.

ŠVP vydává ředitel školy nebo školského zařízení. Školní vzdělávací program ředitel školy nebo školského zařízení zveřejní na přístupném místě ve škole nebo školském zařízení; do školního vzdělávacího programu může každý nahlížet a pořizovat si z něj opisy a výpisy, anebo za cenu v místě obvyklou může obdržet jeho kopii. Poskytování informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím tím není dotčeno.“⁷

3.4 Smysl tvorby ŠVP

Pro práci školy představuje ŠVP základní pedagogický dokument, vlastní projekt a plán výchovné a vzdělávací práce. Proto je důležité dobře jej chápat zejména ve vztahu k RVP PV. RVP PV poskytuje rámcová pravidla pro vzdělávání dětí předškolního věku. Vypovídá o tom, jaké cíle je třeba při práci s dětmi sledovat, čeho mohou děti na této úrovni vzdělávání dosáhnout a co dělat pro to, aby vzdělávání

⁷ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

bylo smysluplné a efektivní tj. za jakých podmínek by mělo probíhat, které formy a metody jsou vhodné apod.

„Vyjadřuje optimální představu o institucionálním vzdělávání dětí předškolnímu věku, k níž by měla směřovat veškerá vzdělávací práce všech mateřských škol. Není to program, podle kterého by bylo možno přímo učit, ale program, jímž se školy řídí při tvorbě vlastních školních programů.“⁵

ŠVP je naproti tomu program, na jehož základě bude konkrétní škola fungovat a kterým se budou její pedagogové řídit ve vzdělávacím procesu. Pedagogové mají možnost si volit různé vzdělávací cesty, jak požadavky RVP PV naplní, a stejně tak i různé prostředky (obsah, formy, metody, atd.) na rozdíl od RVP PV by měl ŠVP vyjadřovat představu reálnou, v daných podmínkách realizovatelnou, tj. odpovídající konkrétním podmínkám školy a dostatečně přizpůsobenou možnostem, potřebám a přáním dětí i jejich rodičů.

⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, *Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu pro mateřské školy*, str.5

4. Metodika tvorby ŠVP

4.1 Zásady tvorby ŠVP

Vytvořit ŠVP v jeho relativně ucelené podobě, aby vyhovoval daným požadavkům, je dlouhodobější záležitostí. Na jeho přípravě by se měl spolupodílet celý pedagogický sbor, popř. i další zaměstnanci. Lze předpokládat, že společně vytvořený program bude všemi lépe přijat a že jej všichni budou ochotněji a s větším upokojením naplňovat.

V první řadě je třeba společně zvážit, kterou cestu zvolit: zda vytvořit program úplně samostatný, anebo využít některých vzorů a námětů z okolí praxe, připojit se ke zveřejněným programům (např. k programům Mateřská škola podporující zdraví, Začít spolu, Waldorfský systém, Montessori pedagogika a další), popř. tyto možnosti kombinovat. Ať už škola zvolí jakoukoliv cestu, postup tvorby ŠVP bude, alespoň v základních krocích, obdobný.

„Celý proces začíná vytvořením podmínek a studiem potřebných podkladů, pokračuje rozbořem dosavadní práce školy, vyjasňováním vzdělávacích cílů, záměrů a možností mateřské školy, volbou metod, forem a dalších prostředků vzdělávání, přijetím určitých rozhodnutí, tvorbou vlastní vzdělávací nabídky a postupně dospívá k ucelenému písemnému zpracování ŠVP.“⁵

Prvním krokem by měla být analýza výchozí situace a její zhodnocení. Znamená to zmapovat si situaci školy, posoudit svou dosavadní práci a její výsledky, posoudit podmínky a zhodnotit možnosti (znamená to porovnat realitu školní praxe s požadavky a předpoklady RVP PV).

⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, *Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu pro mateřské školy*, str.6

„Konkrétně to znamená:

zamyslet se nad způsobem, jak škola funguje a jakým způsobem pracuje, v čem jsou spatřovány priority vzdělávací práce, jakých výsledků je dosahováno.“⁵

- zvážit podmínky školy a její práce
- zhodnotit zkušenosti, pojmenovat a analyzovat problémy a nedostatky (v čem spočívají), vyjasnit si pozitiva a rezervy
- vyjasnit si, co nového chce škola zkusit, co chce dělat jinak v jiném směru, na jakých principech chce do budoucna svou práci stavět, jakých zásad se držet
- zhodnotit jaké jsou reálné možnosti
- rozhodnout se, zda jít cestou vlastní, nebo zda hledat oporu u některého ze vzorových programů či u jiných vzorů

„Dalším krokem je zpracování textu. Někdo považuje za výhodnější začít charakteristikou školy a jejího programu, jiný se soustředí v první řadě na zpracování vzdělávacího obsahu. Nemělo by se zapomínat na to, že nezbytnou součástí ŠVP by mělo být rozvržení evaluačních činností školy.“⁵

⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, *Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu pro mateřské školy*, str.7

5. Obsah školního vzdělávacího programu

Přestože každý ŠVP bude jiný, vždy by měl vypovídat o určitých společných skutečnostech a vztahovat se ke stejným okruhům informací, jež stanovuje školský zákon a v souladu s ním je konkretizuje RVP PV.

„Pro splnění výše uvedených požadavků je nutné, aby ŠVP pokrýval tyto informační okruhy:

- *identifikační údaje o mateřské škole, charakteristiku školy a jejího vzdělávacího programu, podmínky a organizace vzdělávání*
- *vzdělávací obsah (učivo uspořádané do ucelených částí) evaluační činnost .“⁵*

Tyto okruhy však nepředstavují jednotlivé rubriky, které by měly být v každém ŠVP stejným způsobem uvedeny. ŠVP může být strukturován libovolně. V ŠVP musí být dané informační okruhy pokryty, ale samostatná forma v zásadě není rozhodující. Jde v první řadě o obsah, k němuž se mají pedagogové vyjádřit, o informace, které by měl ŠVP poskytnout.

ŠVP by měl být zpracován stručně a jasně, formálně a jazykově na úrovni, která odpovídá povaze a významu tohoto dokumentu. Celkový stránkový rozsah není stanoven.

Dle potřeb může být ŠVP doplněn různými přílohami. Mohou to být pedagogické materiály, např. používané či doporučené metodické materiály a literatura, zásobník společných tematických celků či projektů, konkrétní podklad, prováděcí podklady pro pedagogy a podobné pracovní materiály, které nejsou určeny ke zveřejnění.

Kromě pedagogických materiálů mohou být součástí přílohy vnitřní organizační a provozní pravidla, na něž ŠVP odkazuje nebo které

⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, *Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu pro mateřské školy*, str.9

dokládají skutečnosti uvedené v ŠVP, např. ve styku s rodiči, ve spolupráci s dalšími partnery, v organizaci aktivit probíhající mimo areál školy apod.

Pokud to škola pokládá za funkční, mohou být součástí přílohy také písemnosti, které obsahují jmenovité údaje, např. seznam zaměstnanců školy, jejich pracovní náplně apod., zároveň i předpisy, které upravují organizaci a provoz školy, např. provozní řád, pracovní řád apod. Je možné zařadit i povinnou součást dokumentace školy (školní řád).⁵

Přílohy samy o sobě nejsou předepsanou součástí ŠVP.

5.1 Škola a její vzdělávací program

- Identifikační údaje (základní údaje týkající se školy- adresa, telefon apod., zřizovatel školy, ředitel školy, popř. názvu školy, jméno zpracovatele ŠVP)
- Charakteristika školy (typ a velikost školy, charakter budov a okolí, možnosti, které škola nabízí a kterých využívá)
- Charakteristika vzdělávacího programu (důležité je ŠVP dobře představit, škola by měla vyjádřit, jakým způsobem jakými prostředky tyto cíle konkrétně naplní, a tedy jakou cestou chce k těmto cílům jít)
- Podmínky a organizace vzdělávání

V ŠVP je dále třeba popsat podmínky, resp. aktuální stav, týkající se věcného vybavení, životospráva, psychosociálních podmínek, organizačního chodu řízení mateřské školy, personálního zajištění či spolupráce s rodiči dětí a v porovnání RVP PV tyto podmínky zhodnotit. „Protože dnes je možno organizovat mateřské školy různě,

⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, *Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu pro mateřské školy*, str.10

je třeba uvést, jaké je celkové uspořádání školy i jednotlivých tříd (počet tříd, podle jakých kritérií jsou děti přijímány a zařazovány do jednotlivých tříd), zda jsou v mateřské škole třídy věkově homogenní, věkově heterogenní, třídy integrované apod.“⁵

Dále je důležité uvést, jaký je vnitřní režim školy, resp. Obvyklý denní program. Rozvrh základních režimových činností týkajících se organizačního chodu školy (příchody a odchody dětí, pobyt venku, časový prostor pro stravování apod.) by měl být dostatečně flexibilní. Je třeba také pamatovat na prostor pro zařazování každodenně se opakujících činností a doplňkových programů (např. řízené pohybové aktivity, zdravotní cvičení, logopedická péče). Stejným způsobem je třeba zachytit i týdenní režim (pravidelně se opakující se činnosti v rámci týdne). Obdobně lze uvést také nabídku celoškolních doplňkových akcí a aktivit plánovaných ve školním roce (školy v přírodě, oslavy, výlety apod.)

5.2 Vzdělávací obsah (uspořádání učiva)

5.2.1 Integrované bloky

Podstatnou součástí každého ŠVP by mělo být samozřejmě učivo. V souladu se školským zákonem by mělo být uspořádáno do ucelených částí. RVP PV stanovuje, že ve školních vzdělávacích programech pro předškolní vzdělávání mají mít tyto části podobu integrovaných bloků.⁵ Škola si integrované bloky navrhuje a zpracovává nejrůznější způsobem a v nejrůznějších formách. „*Jako výchozí pro práci jednotlivých tříd by tyto bloky měly být obecnější povahy a dostatečně široké.*“⁵ Mělo by jich být několik.

⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, *Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu pro mateřské školy*, str.11

5.2.2 Tvorba integrovaných bloků

Měly by být vytvořeny tak, aby „zasahovaly“ více vzdělávacích oblastí. Přitom může některá převažovat, jiné se může blok dotýkat okrajově. Znamená to, že integrovaný blok by měl pedagog stavět tak, aby:

- přispíval k rozvoji učení dítěte v různých oblastech (biologické, psychologické, sociální)
- dítě by mělo možnost získávat potřebné dovednosti, užitečné poznatky, poznávat žádoucí hodnoty a získávat samostatné postoje
- „umožňoval naplnit jej mnohostranně pestrou nabídkou činností intelektových a praktických.“⁵

5.2.3 Zaměření bloků

Bloky se mohou vztahovat k určitému okruhu poznatků, mohou vycházet z praktických životních problémů a situací nebo být zaměřeny k určitému „typu“ činností či k různým praktickým aktivitám. Tímto mohou mít podobu tematických celků, projektů či programů. Toto rozlišování není podstatné a pro tvorbu ŠVP nemá ani zvláštní význam. Důležitý je jejich společný znak - vnitřní propojení s tématem.

5.2.4. Volba a formulace témat

Témata, kolem nichž se učivo v rámci bloků zpravidla soustřeďuje, si vyhledávají a formulují sami pedagogové. Témata mohou být různorodá a rozmanitá. Mohou vycházet ze života dětí, resp. ze

⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, *Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu pro mateřské školy*, str.12

situací, jimiž děti procházejí, mohou se vázat k nejrůznějším událostem v průběhu roku, mohou být odvozena z přirozeného cyklu ročních období apod. Mohou se vztahovat i k zaměření školy – vycházet ze světa výtvarného umění či sportu apod., mohou vycházet ze světa pohádek a příběhů dětských hrdinů. Název integrovaného bloku může být zcela libovolný.

5.2.5. Obsah bloků

„Podněty pro obsah bloků nalézá pedagog v obecné podobě RVP PV, resp. odvozuje je z nabídky činností a z očekávaných výstupů.“⁵

Okruhy, konkrétní náměty a stejně tak i činnosti by měly být zvoleny tak, aby souvisely s přirozeným životem a s prostředím dětí, byly jim blízké, a vycházely z jejich zkušeností a zároveň byly součástí reálného světa, kolem nich.

V ŠVP by měl být tento obsah navržen pouze okrajově, aby pedagogové jednotlivých tříd měli dostatek prostoru k tvořivé práci, mohli volně přizpůsobovat konkrétní obsah konkrétním dětem ve třídě a upravovat ho v souladu s jejich zkušenostmi a jejich aktuálními zájmy.

5.2.6. Rozsah bloků

„Každý z bloků je možno co do rozsahu i obsahu pojmut různě.“⁵
Bloky mohou být samozřejmě různě rozsáhlé a tím pádem pak dlouhodobé, střednědobé nebo krátkodobé. *„Měly by ale být natolik široké, aby poskytovaly více zajímavých podnětů k různorodým*

⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, *Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu pro mateřské školy*, str.13

činností a umožnily tak integrovaný přístup.“⁵ Z toho lze vyvodit, že vyžadují určitý časový prostor. Není možné určit nutný časový prostor plánovaného bloku, ale i krátkodobé bloky většinou vyžadují období několika dnů. S časovým a obsahovým rozsahem bloku souvisí i jejich počet v ŠVP. Může jich být vedle sebe na stejné úrovni i několik, může se také jednat o jeden výchozí blok, ke kterému navazují menší celky nebo projekty.

5.2.7. Charakteristika bloků v ŠVP

„Každý blok by měl být v ŠVP věcně a stručně popsán.“⁵

Nestačí uvést názvy bloků a jejich výčet. Z charakteristiky by měly být vytyčeny cíle a jejich vzdělávací obsah. To vyžaduje od pedagoga se zamyslet nad tím, proč dětem tento blok nabízí, co jím sleduje, co chce dětem zprostředkovat a co se díky němu může dítě naučit, v čem se může zdokonalit či k jakým dovednostem, znalostem, postojům i hodnotám může blok přispět.

Vzdělávací obsah stačí stručně naznačit, tj. naznačit hlavní okruhy činností. Mělo by to být však jen tak obecně, aby pedagog věděl, jak dále pracovat, aby byl „nasměrován“ a motivován, získal podnět a inspiraci. Blok by měl zůstat otevřený, aby pedagog měl možnost sám jej rozvíjet a naplňovat nejrozličnějším způsobem a přizpůsobovat jej aktuálním okolnostem a dění.

⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, *Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu pro mateřské školy*, str.13

6. Kvalita školního vzdělávacího programu

Protože ŠVP jsou dokumenty jedinečné, „přímo šité na míru“ jednotlivé škole, je obtížné hledat společná hlediska, které obecně podmiňují jeho kvalitu.

„ŠVP je totiž vázán ke konkrétním podmínkám, takže co je pro jednu školu vhodné, může být v podmínkách jiné školy problematické. Aby ŠVP splňoval základní odborné nároky, měl by dostatečně respektovat zásady tvorby ŠVP.“⁵

Je důležité, aby prezentoval jasný a ucelený obraz o mateřské škole, o jejích záměrech, způsobu a formách její práce, tj. o tom, jak škola funguje, co se v mateřské škole děje, v jakých podmínkách děti pobývají, co podnikají, jakých činností se účastní, čemu se učí, co získávají a o co pedagogové usilují a k čemu jsou děti vedeny apod.

Dobrý program bude takový, který vychází ze skutečných podmínek školy. Měl by být výsledkem analýzy současných podmínek mateřské školy i analýzy možností jejich zlepšování, nikoli důsledkem nereálných nebo maximalistických představ.

„Nezbytnou součástí ŠVP by měl být i přehled evaluačních činností uplatňovaných na úrovni školy a třídy, včetně činností zaměřených k hodnocení vzdělávacích pokroků jednotlivých dětí. Lze se domnívat, že povede pedagogy k tomu, aby evaluační činnosti v praxi skutečně využívali a postupně se dokázali oprostít od zbytečného a podrobného psaní.“⁵

Měl by být otevřeným dokumentem, který právě na základě evaluačních činností umožňuje proměnu, zkvalitňování a další přirozený rozvoj školy.

⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, *Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu pro mateřské školy*, str.16

PRAKTICKÁ ČÁST

7. Srovnání ŠVP a programu jednotlivých mateřských škol s RVP

Pro srovnávání ŠVP jsem se zaměřila na Vzdělávací oblasti a z nich vyplývající dílčí vzdělávací cíle, podle Výzkumného ústavu pedagogického v Praze. (viz příloha č. 3)

Z každé vzdělávací oblasti jsem si pro srovnání vybrala několik dílčích vzdělávacích cílů, a dále jsem se zaměřila na prostorové podmínky školy a přímou práci pedagogů s dětmi.

Svůj školní vzdělávací program mi poskytly čtyři mateřské školy (Waldorfská, MŠ Montessori, Zdravá mateřská škola a škola s programem „Začít spolu“). Moje práce je jakousi sondou do vzorku alternativních zařízení.

7.1 Dítě a jeho tělo

Zde jsem se zaměřila na dostatek lokomoční a nelokomoční pohybové činnosti, zdravotně zaměřené činnosti, činnosti zaměřené k poznávání lidského těla a činnosti relaxační a odpočinkové.

➤ MŠ Montessori

Tato mateřská škola má rozdělené prostory na tělocvičnu s ribstoly, hrazdou, šplhacími tyčemi, žebříky, žíněnkami, válci, balančními polokoulemi a deskami, lany, horolezeckou stěnou, trampolínou, brankami na fotbal atd. Zahrada je vybavena sportovním hřištěm ze dřeva, zahradním domkem s hračkami pro pobyt venku např. kola, tříkolky, koloběžky atd., tzn., že zde je velká možnost pohybové aktivity. Děti si sami zvolí, kam půjdou bez jakéhokoliv pedagogického zásahu.

Ráno začíná volnou hrou dětí a po dopolední svačině se scházejí na tzv. „elipse“, kde se děti ztiší a probíhá zde protažení, krátká relaxace a přivítání dne. Potom odchází na zahradu, kde si děti hrají až do

oběda a to asi 2 hodiny. Hlavní relaxační a odpočinková činnost probíhá po obědě, formou spánku, který je doprovázen vyprávěním příběhů.

➤ MŠ s programem „Zdravá mateřská škola“

Tato mateřská školka má bohužel malé prostory, a proto pohybových aktivit ve třídě je minimum. Ráno začíná volnou hrou a před svačinou se všichni sejdou u klavíru, kde si zpívají písničky s pohybovým doprovodem, což by se dalo považovat za zdravotně zaměřenou činnost. Po svačině následuje pobyt venku, kde je už více možností pohybové aktivity. V roce 2008 byla tato mateřská škola zařazena do sítě Ekologických mateřských škol. Na své zahradě vytvořili tzv. ekozahradu, kde pěstují bio-potraviny, na jejichž pěstování se podílí i děti.

Před obědem probíhá relaxační a odpočinková činnost, formou vyprávění pohádek, která pokračuje hned po obědě uložením se do postýlek.

➤ MŠ s programem „Začít spolu“

Jelikož se školka nachází ve vile, která dříve fungovala jako rodinná vila, není ve třídách moc místa na lokomoční činnosti, které jsou realizovány spíše na zahradě, která je koncipována jako lesopark. Zahrada je spíš menší, má dvě pískoviště, a je vybavena dřevěnými komponenty. V blízkosti se nachází les, který je také často využíván pro spontánní hru venku. Ve třídách se věnují spíše nelokomoční činnosti, rozvoji jemné a hrubé motoriky, zdravotní činnosti, která probíhá formou ranní rozcvičky a činnosti zaměřené k poznávání lidského těla a to formou písniček a říkadel s pohybovým doprovodem.

➤ Waldorfská MŠ

Tato školka má k dispozici velké vnitřní prostory, ale bohužel bych řekla, že je nedostatečně využívají k lokomoční činnosti. Ráno začíná volnou hrou, kdy děti jsou neustále napomínány k většímu klidu. Před

svačinou se scházejí k rytmické činnosti, kde by se měli věnovat podle jejich ŠVP tanečkům a pohybovým hrám, což mě jako pozorovateli nebylo tak úplně zřejmé. Rytmickou činnost zde zastupuje tzv. „eurytmie“⁸, která je zařazována pravidelně jednou týdně.

Spíše bych řekla, že se věnovali též nelokomoční činnosti. Venkovní prostory bych podle mého názoru nazvala nedostačujícími. Zahrada byla na pět tříd o 20-ti dětech stísněná. Často proto chodí do nedaleké zahrady u Břevnovského kláštera, která ale není koncipovaná pro hry dětí např. zde chybí tak moc dětmi oblíbené houpačky a jiné venkovní komponenty. Relaxační a odpočinková činnost probíhá po obědě v odpočinkové místnosti. Děti si sami mohou zvolit, zda budou odpočívat v postýlkách nebo na koberečkách. Tato činnost je doprovázena zpěvem a vyprávěním pohádek.

7.2 Dítě a jeho psychika

Tato oblast zahrnuje tři „podoblasti“:

- Jazyk a řeč

Zde jsem se především zaměřila na dostatek artikulačních, řečových, sluchových a rytmických her, her se slovy, na individuální a skupinovou konverzaci, a činnosti a příležitosti seznamující děti s různými sdělovacími prostředky.

- Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

Zde jsem se především zaměřila na hry podporující tvořivost, představivost a fantazii, řešení praktických problémů, činnosti zaměřené k seznamování se s matematickými pojmy a jejich symbolikou.

⁸ Eurytmie „krásné rytmické pohyby“ (viz. příloha č. 5)

- Sebepojetí, city a vůle

V této oblasti mě nejvíce zajímaly činnosti vyžadující samostatné vystupování, obhajování vlastních názorů, cvičení organizačních dovedností, realizace výletů do okolí a dramatické činnosti.

➤ MŠ Montessori

Artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry jsou prováděny na „elipse“, ale není to pravidlem. Záleží na pedagogovi, co si na každý den připraví. Probíhají ale alespoň dvakrát týdně. S předškoláky je práce v této oblasti intenzivní a to v době odpočinku a relaxace, formou grafomotoriky, skladba věty, převyprávění krátkého příběhu apod. Skupinová konverzace je uskutečňována během celého dne a to hlavně mezi dětmi samými. Individuální konverzací s pedagogem začíná každý den, kdy po příchodu dítěte do školky je veden krátký rozhovor, s předškoláky, jak bylo uvedeno výše v době relaxační a odpočinkové činnosti. Činnost seznamující děti se sdělovacími prostředky, podle mého názoru chybí.

Hry podporující tvořivost jsou uskutečňovány každý den, ale ne všechny děti se účastní.

Praktické problémy si děti řeší sami, a pokud je to nutné zasahuje pedagog, ale jsou cíleně vedeni k samostatnému řešení. Činnosti zaměřené na seznamování s matematickými pojmy se uskutečňují pouze s předškoláky a to během odpočinkové a relaxační činnosti po obědě, formou přiřazování a obkreslování čísel.

Třetí oblast se týká také ve většině případů pouze předškolních dětí, kromě výletů a akcí pořádanými školkou, kterých se účastní všechny děti. Dramatická činnost se též týká předškolních dětí, formou dramatizace pohádek a příběhů pro děti mladší.

➤ MŠ s programem „Zdravá mateřská škola“

Jelikož tato mateřská škola má malé vnitřní prostory, jak bylo řečeno výše, zaměřují se spíše na artikulační, řečové a sluchové činnosti, kterými se zabývají hned po ranní volné hře až do doby než jdou ven. Pro ty, kteří mají zájem, pokračují tyto aktivity venku a to

formou her se slovní komunikací např. dramatizace příběhu atd. Skupinovou i individuální komunikací je doprovázen celý den, a to jak formou rozhovorů mezi dětmi, tak i individuálním rozhovorem mezi pedagogem a dítětem. Zde bylo na první pohled zřejmé, že se děti „nebojí“ mluvit. Zajímavé zde ale bylo, že jeden pedagogický pracovník pochází ze Slovenské republiky a tudíž neumí plně hovořit českým jazykem, což podle mého názoru nedává dětem dobrý mluvní vzor. Činnosti zabývající se seznamováním se sdělovacími prostředky, podle mého názoru, zcela chybí i zde.

Her, které podporují tvořivost, je podle mého názoru dostatek a to jak ve vnitřních prostorech tak i venku. Každý týden je zadáno určité téma např. týden s rytíři, a od tohoto tématu se odvíjí většina činností např. stavba hradu na zahradě atd.

Seznamování s matematickými pojmy se i zde týká pouze předškolních dětí.

Třetí oblast je zcela naplňována formou týdenních témat, které zcela tyto činnosti naplňují a účastní se jich jak mladší, tak i předškolní děti.

➤ MŠ s programem „Začít spolu“

První oblast „jazyk a řeč“ je zde naplňována v největší možné míře a to denně. Jelikož jedna ze tříd je koncipována jako logopedická třída, kterou vede pedagog se vzděláním ve speciální pedagogice zaměřené na logopedickou péči. S logopedickou třídou je tato činnost vykonávána důsledněji a intenzivněji. Tento pedagog se každé třídě věnuje zhruba jednu hodinu denně. V běžné třídě formou kolektivním procvičováním mluvidel a dechových cvičení. V logopedické třídě převažuje spíše individuální činnost. Ve všech učebnách jsou radiopřijímače s CD přehrávačem, počítače s připojením na internet, televize a videorekordéry mateřská škola nemá.

Hry zaměřené na představivost a fantazii jsou zařazovány podle volby učitele, a to nejméně dvakrát týdně. Pokud nastane nějaký problém, řeší je všechny děti společně, s možností návrhů řešení. Co se týká seznamování s matematickými symboly, je především určeno

pro předškolní děti, ale pokud mají zájem i mladší děti, je jim vyhověno.

Třetí oblast se týká především předškolních dětí.

➤ MŠ Waldorfská

První oblast je částečně naplňována při „ranním kroužku“, a to formou říkadel, písniček a vyprávěním pohádek. Skupinová konverzace je uskutečňována během dne a to spíše komunikací mezi dětmi samými. Individuální komunikace je uskutečňována na začátku dne a to individuálním pohovorem s dítětem po příchodu do školky, dále pak s předškolními dětmi během odpočinkové činnosti. Příležitost se seznámením se sdělovacími prostředky chybí zcela a dokonce bych řekla, že jsou před dětmi haněny.

Her podporujících tvořivost a fantazii je zde, podle mého názoru málo. A když už je zde nějaká činnost, tak se účastní pouze ty, co o to mají zájem, což jsou většinou předškolní děti. Podle mého názoru snaha o fantazijní představy splňovala eurytmie a muzikoterapie.

Seznamování se s matematickými symboly, podle mého názoru, zde chybí zcela a nebylo to poskytováno ani pro předškolní děti.

Podle mého názoru třetí oblast chyběla zcela.

7.3 Dítě a ten druhý

V této oblasti mě nejvíce zajímalo, jak jsou děti seznamovány s pravidly chování ve vztahu k druhým dětem a dospělým, vytvářením prosociálních postojů a to zejména sociální citlivosti, toleranci a respektu, a dále rozvoji kooperativních dovedností.

➤ MŠ Montessori

S pravidly chování jsou děti seznamovány především formou vyprávěním pohádek a příběhů, běžnými verbálními i neverbálními komunikačními aktivitami, dále pak sociálními a interaktivními hrami, hraní rolí a společenskými hrami. Prosociální postoje jsou naplňovány společným setkáváním na „elipse“ a to především formou povídání, sdílení, aktivnímu naslouchání druhému, uvědoměním si sebe sama a druhého. Velký důraz je kladen na uvědomění si, že každý jsme jiný, ale přitom stejně důležitý a hodnotný.

Na rozvoj kooperativních dovedností, zde není kladen až takový důraz. Chybí zde hry v menších skupinkách. Děti nejsou vedeny k pomoci druhým.

➤ MŠ s programem „Zdravá mateřská škola“

Tato mateřská škola se především zaměřuje na rozvoj prosociálních postojů. Převažují zde přirozené, ale i modelové situace, verbální a neverbální komunikace, kde je poukazováno na toleranci a k respektu k druhému. Toto vše je prováděno činnostmi zaměřující se na hraní rolí s tématem rodinných situací i situacemi v běžném životě, dále pak poslechem příběhů na téma vztahů mezi lidmi.

Kooperace je zajišťována hrami ve dvojicích i větších skupinkách a to jak venku tak i ve vnitřních prostorech.

➤ MŠ s programem „Začít spolu“

V této instituci nejsou děti přímo seznamovány s pravidly chování, ale spíše zpětnou formou a to když nastane problém je poukazováno na to proč a jak by se měli účastníci zachovat. Je to ale především zajišťováno pro předškolní děti. Školka má vytvořený klub pro tyto děti, kde se setkávají jedenkrát týdně. Cílem tohoto klubu je přitažlivou formou vést dítě k osvojení si vztahů k dětem a dospělým, vést ho ke spontánní tvořivosti, toleranci a přizpůsobivosti.

Kooperace dětí je v této instituci minimum. Většina her je koncipována spíše formou soutěže a tím tak podporování nezdravé soutěživosti a malé podpoře dětských přátelství.

➤ MŠ Waldorfská

S pravidly chování se zde děti seznamují formou hry a vyprávěním příběhů. V této instituci jsem si všimla drobných konfliktů mezi dětmi týkající se hlavně posměchu mladším dětem za jejich nešikovnost, neznalost apod. Tyto problémy jsou pak řešeny před celou skupinou, což může „agresora“ před všemi zesměšnit a podnítit tak, jeho větší aktivitu v tomto chování.

Prosociální chování je hlavně zaměřeno na toleranci ke starým lidem, kdy školka pravidelně navštěvuje domov důchodců, kde mají připraveno představení ve formě dramatizace pohádky a zpěvu.

7.4 Dítě a společnost

V této oblasti jsem se hlavně zaměřila, zda je dětem poskytováno běžné každodenní setkávání s pozitivními vzory vztahů a chování, zda se všechny děti podílejí na přípravě a realizaci zábav a slavností, zda se setkávají s kulturou mimo mateřskou školu a hry a praktické činnosti uvádějící dítě do světa lidí.

➤ MŠ Montessori

V této mateřské škole pozitivní vzory a vztahů jsou zcela naplňovány a to i ze strany nepedagogických pracovníků.

Příprava a realizace zábav a slavností, jsou většinou naplní měsíčního plánu. Každý měsíc končí slavností, na kterou se všichni během měsíce podílejí. Například příchod jara slaví tradičně vynášením Moreny, kterou si děti společně vyrobí, nazdobí a poslední neděli před Velikonocí vhodí do potoka.

Vícekrát do roka pořádají „jarmarky“ (někdy jsou součástí slavnosti) na které děti vyrábějí různé výrobky a pak za malou úplatu prodávají. Za kulturou vyrazí děti zřídka. Daleko častěji chodí na procházky do přírody.

Praktické činnosti jsou především uskutečňovány v dílně, která je součástí mateřské školky a to formou manipulace s některými předměty jako jsou např. sekera, hoblík, pila apod.

➤ MŠ s programem „Zdravá mateřská školka“

V této mateřské školce se pod titulkem této oblasti zaměřují hlavně na rozvoj estetického cítění a na setkávání se s pozitivními vzory vztahů a chování. Na nevhodné pozitivní vzory je poukazováno jak ve formě pohádek a příběhů, tak i mimo školku, např. na vycházce.

Zde se objevují témata na roční období, které pak končí slavností. Na realizaci slavností i výrobě produktů se ve větší míře podílejí rodiče a to například při tvorbě výrobků z keramické hlíny, malování vajíček, pouštění draka apod.

V této instituci je velký důraz kladen i na kulturní výchovu, která je zajišťována velkým množstvím akcí a to minimálně jednou za čtvrt roku. V každém ročním období děti navštíví nějakou instituci, např. na podzim- výstava ovoce a zeleniny, v zimě – Vánoce ve Skanzenu a návštěva kostela spojená se zpíváním koled, jaro - návštěva záchranné stanice v Bartošovicích, léto – planetárium v Ostravě a závěrečný výlet před prázdninami např. ZOO.

Mezi praktické činnosti, uvádějící dítě do světa lidí zařazují především ukázky různých zaměstnání a řemesel, a to jak na výletech, tak i v prostředí školky, praktická manipulace s některými předměty, jako jsou nůžky, pila, sekera apod.

➤ MŠ s programem „Začít spolu“

V této mateřské školce se mi moc líbil přístup pedagogů k dětem, který v plné míře naplňuje pozitivní vzory vztahů a chování. Pedagogové zde jsou velice vstřícní k dětem i rodičům. Rodiče se

mohou účastnit jakéhokoliv dne, zde ve školce a tím si myslím, že umožňují dětem pohled na chování rovnou ze dvou stran.

Zde se jako v každém alternativním předškolním vzdělávání objevují témata, která jsou rozdělena na každý „školní měsíc“. K tématům se vztahují jednotlivé pohádky, které děti doprovází po celý měsíc. K pohádkám jsou vytvářeny různé výrobky, na jejichž výrobě se mohou podílet i rodiče. Výrobky si lze za malou úplatu koupit na závěrečné slavnosti na konci roku, kdy je slavnostní rozloučení s dětmi, které v září půjdou do školy.

Každý měsíc je zajištěna kulturní akce a to především formou exkurzí např. exkurze do knihovny, truhlář, švadlena atd. Zde si mohou děti vyzkoušet i lehkou práci a to si myslím, že zároveň zajišťuje i praktické činnosti uvádějící děti do světa lidí.

➤ MŠ Waldorfská

V této instituci mě velice překvapila odlišnost pedagogů v jednotlivých třídách. Na každou třídu připadají dva pedagogové a každý z nich je úplně jiný. Myslím si, že pozitivní vzory chování se v určitých situacích hodně odlišují. Měla jsem možnost poznat jednotlivé pedagogy a řekla bych, že někteří byli k dětem velice přístupní a umožňovali jim ptát se na veškeré otázky a někteří byli až moc přísní a vyžadovali určitá pravidla, bez možnosti vysvětlení. Když jsem zde pracovala nebylo mi ani řečeno, co přesně mám dělat a mé otázky směrem na pedagoga mi přišli před dětmi nevhodné. I mezi jednotlivými pedagogy se objevovali malé rozpory, které byly řešeny přímo před dětmi, což mi přišlo nemístné. Zde si myslím, je tento bod orientován spíše na rodiče.

Realizace zábav a slavností se koná každý měsíc a děti se aktivně každé účastní a to, jak výrobou výrobků a tematických materiálů, tak akce samotné. Na každou slavnost se počítá i s přispěním rodičů např. pečení koláčů, výrobou medailí atd.

Též bych zde vytkla, že se nedává dostatečný důraz na kulturu. Navíc není aktivní program dětí na zahrádce dostačující. Myslím si, že návštěva dětského divadla by byla pro děti mnohem přínosnější

než se procházky v Břevnovské zahradě. Každý rok, ale podnikají „školku v přírodě“ s rodiči, kde jsou i výlety na okolní památky.

Praktických činností je zde ale velké množství. Děti se podílejí každý den na mytí nádobí, starání se o zahrádku- pěstují základní zeleninu a okrasné rostliny, každý týden pečou chleba, který si každé dítě namaže máslem samo, stelou si postýlky a podílejí se i na úklidu své třídy.

7.5 Dítě a svět

V této kategorii, mě nejvíce zaujalo, jak jednotlivé mateřské školy seznamují dítě s místem a prostředím ve kterém žije, jak zajišťují poznávání jiných kultur, snaha o to pomoci dětem pochopit, že změny způsobené lidskou činností mohou prostředí chránit a zlepšovat a jakým způsobem dětem umožňují si osvojit poznatky a dovednosti potřebné k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí.

➤ MŠ Montessori

V této mateřské škole na toto téma kladou velký důraz. Děti mají k dispozici velké množství atlasů, globusů a map. Alespoň jednou za čtvrt roku se v tématech objevuje právě téma týkající se zeměpisu např. v zimním období si v mapě a na globusu ukazují severní země, ke kterým se vztahují i pohádky (paní ředitelka má úžasnou schopnost na vymýšlení různých příběhů). Děti po vycházce po okolí mají za úkol nakreslit jednoduchou mapku cesty, kterou si potom ukáží i na mapě vztahující se k tomuto okolí. V těchto tématech je obsaženo i vyprávění o jiných kulturách.

V září pro poznání školky využívají hru „Výlet po třídě a okolí školky“ (viz příloha č. 4.1).

Tématu životního prostředí se věnují především v zimním období. Lednové téma „Naše překrásná země“ učí děti pozorovat a objevovat Zemi, dozvědět se o Zemi co a kde je, a hlavně by mělo přivést děti

k poznání, že Země je krásné místo k životu. Hry vztahující se k ochraně prostředí zde hrají velkou roli např. hra „Matka Země“, „Stromy a já“ atd. (viz příloha č. 4.2)

Děti se aktivně účastní na úpravě zahrady. Každá třída má k dispozici malý záhonek, kde pěstují různé rostliny a zeleninu. Děti se hravou formou dozvídají o třídění odpadu, o ochraně přírody a učí se neplytvat přírodními zdroji např. v koupelně jsou speciálně upravené kohoutky, které se automaticky po určité době vypínají.

➤ MŠ s programem „Zdravá mateřská škola“

V této mateřské škole seznamují děti s touto tematikou již v září a to v tématu „Krásné okolí a moji noví přátelé“, kde v rámci procházek a prozkoumávání okolí se děti seznamují s bezprostředním okolím školky, které si potom ukazují i v mapě. Seznamování s jinými kulturami zde zcela chybí. V dubnovém tématu „Naše krásná Zem“ se objevuje téma, které zajistí alespoň základní znalost o zemi, ale ne o jednotlivých kontinentech natož jednotlivých národech.

Tato mateřská škola podporuje zdravý životní styl a to jak ve stravovacích návycích, zdravém pohybu ale i životním prostředím. Letos 2008 byla naše mateřská škola zařazena do sítě Ekologických mateřských škol. Začali s úpravami velké zahrady tak, aby mohla být nazývaná ekozahradou. V ekozahradě žijí v symbióze lidé, zvířata a rostliny. Toto téma je zařazeno v jarních měsících, kdy děti mohou trávit většinu času venku, kde si mohou ukázat rozdíl mezi živou a neživou přírodou, pozorovat stav životního prostředí, dozvědět se něco o ekosystému v okolí a to vše formou her a pozorování. I zde děti mohou pracovat na zahrádce, pečují o dva zakrslé králíky, seznamují se s dopravními prostředky a jejich vlivu na životním prostředí. Nedaleko mateřské školy je střední škola kde byl pedagogy a dětmi vytvořen program, který by měl seznamovat děti s ekologií a právě tato mateřská školka je do programu zapojena. S dětmi si budou povídat o třídění odpadů a vysvětlovat jim, co který druh odpadu znamená, kam patří a co se s ním dál děje.

➤ MŠ s programem „Začít spolu“

V této instituci se věnují tomuto tématu v jarních měsících. Téma má název „Naše krásná země“. I v této instituci je toto téma spojeno s vyprávěním o „Matce Zemi“ a o jejích krásách. Zde je to zajišťováno formou pohádek, výletů do okolí a hrami, vztahujících k tomuto tématu. Povědomí o jiných kulturách zde opět chybí a to v celé míře.

O životním prostředí a péči o něj byla ve spolupráci s rodiči vytvořena hra, která je nazvaná „Pohádkový les.“ (viz příloha č. 4.3)

➤ MŠ Waldorfská

I v této mateřské školce se děti seznamují s okolím v podzimních měsících a to formou vycházek do okolí a návštěvami památek např. Břevnovského kláštera. Vycházky jsou doprovázeny vyprávěním o přírodě kolem nás, pedagog pojmenovává stromy a rostliny, které vidíme kolem sebe apod. Toto vše ještě probíhá na jaře, kdy poznávají, jaké květiny kvetou a jakou mají barvu.

Poznávání jiných kultur zde opět zcela chybí a neobjevují se ani v jednom z témat ŠVP. V celé školce se nenachází ani jeden atlas, mapa nebo glóbus.

Co se týká tématu ochrany životního prostředí, není mu věnováno jako jinde samotné téma nebo alespoň téma se ho týkající. Na životní prostředí je poukazováno, pouze pokud dítě položí otázku, nebo pokud na procházce odhodí jakýkoliv odpad na zem.

7.6 Shrnutí

V oblasti 1.1 Dítě a jeho tělo mě nejvíce zaujalo, že v některých mateřských školkách (zde mateřská škola s programem „Zdravá mateřská škola“ a „Začít spolu“), podle mého názoru, nemají dostatek vnitřních prostor, které jsou dány podle vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 108/ 2001 Sb. (viz příloha č.2), která

stanoví hygienické požadavky na prostory a provoz škol, předškolních zařízení a některých školských zařízení. Například v MŠ Waldorfské mají prostory dostatečně velké, které ale nevyužívají k lokomoční činnosti. Výše uvedené instituce nedostatek vnitřních prostor k lokomoční činnosti nahrazují pobytem venku, což v této mateřské školce nemohou, jelikož nemají dostatečné venkovní prostory. Co se mi ale nejvíce líbilo ve všech navštívených institucích, že děti nejsou nuceny po obědě spát a je pro ně vymyšlen jiný program nahrazující relaxaci a odpočinek.

Oblast 1.2 Dítě a jeho psychika je spíše upřednostňována ve všech výše uvedených mateřských školách pro předškolní děti a to jak seznamování s matematickými symboly, tak i větší důraz na komunikaci. Výjimkou zde byla mateřská škola s programem „Začít spolu“, kde se komunikaci věnují intenzivně a to bez rozdílu věku. Co mě ale velice překvapilo, byla přítomnost slovensky mluvícího pedagoga, i když školka nebyla koncipována jako bilingvní. V této oblasti mi nejvíce chybělo seznamování se sdělovacími prostředky (s výjimkou MŠ s programem „Začít spolu“). V dnešní době se bez nich neobejdeme a tak děti nelze od nich zcela uchránit.

Oblast 1.3 Dítě a ten druhý je ve větší míře naplněna ve všech institucích. Velice mě překvapilo, že v dnešní době, kdy se v práci tvoří „pracovní týmy“ neučí děti už od malého věku kooperaci, která chyběla, podle mého názoru, zcela ve všech institucích. Ve Waldorfské školce mě velice překvapilo množství konfliktů mezi dětmi, které, jak bylo uvedeno výše, byly řešeny „exemplárně“.

Oblast 1.4 Dítě a společnost je naplňována pouze v některých částech. Ve většině organizací pozitivní vzory chování byly naplněny, i když třeba ve Waldorfské školce, jak bylo řečeno, se o děti starají dva pedagogové, kteří se od sebe právě chováním zcela odlišují. V této oblasti je z poloviny nedostačující zajištění kulturních akcí, které děti ochuzují o estetické a etické vnímání.

V oblasti 1.5 Dítě a svět je zajištěno vše, ale co zde opět, podle mého názoru, zcela (s výjimkou MŠ Montessori) chybí, je informovanost dětí o jiných kulturách. V této oblasti mě překvapila

aktivita školek „Začít spolu“ a „Zdravá mateřská škola“ v oblasti ochrany životního prostředí.

8. Šetření v jednotlivých mateřských školách

Ve svém výzkumu srovnávám data získaná formou dotazníků.

Dotazník byl předložen ve čtyřech sledovaných mateřských školách s alternativní vzdělávací koncepcí. Jsem si vědoma malého počtu zkoumaných, což může výzkum negativně ovlivnit. Mého dotazníku se účastnili všichni pedagogové.

V každé mateřské školce mají různé uspořádání, a proto počty dotazovaných nejsou vždy shodné, což může být zavádějící.

Dotazník je složen ze dvanácti otázek, které se především zaměřují na účast/ neúčast jednotlivých pedagogů na tvorbě ŠVP.

Mateřská školka Montessori je rozdělena do tří tříd a na každou třídu připadají dva pedagogičtí pracovníci.

Mateřská škola s programem „Zdravá mateřská škola“ je rozdělena na 4 heterogenní třídy. Dvě ze tříd mají tři stálé pedagogické pracovnice a další dvě třídy dva pedagogické pracovníky a pedagogického asistenta, který se mého dotazníku neúčastnil.

Mateřská škola s programem „Začít spolu“ rozděluje děti do tří heterogenních tříd, kde se o ně stará pět pedagogických pracovníků.

Waldorfská mateřská škola děti rozděluje do pěti heterogenních tříd, kde se o ně stará deset pedagogických pracovníků.

Otázky stanovené v dotazníku pro pedagogy jednotlivých institucí:

1. Byl/ a jste členem/ členkou týmu, který zpracovával ŠVP?

A. Ano

B. Ne

2. V případě, že jste nespolupracoval/ a na tvorbě ŠVP uveďte stručně, jakým způsobem jste se s ním seznámil/a?

.....

3. Myslíte si, že realizace pedagogické práce podle ŠVP celkově zkvalitňuje předškolní vzdělávání?

A. Ano

B. Spíše ano

C. Spíše ne

D. Ne

4. Účastnil se někdo z vaší MŠ na vzdělávací akci k tvorbě ŠVP?

A. Ano

B. Ne

5. V jakém roce jste zahájili tvorbu ŠVP?

A. 2005/2006

B. 2006/2007

C. 2007/2008

6. Zpracovával se Vám ŠVP snadno? (bez větších problémů)

A. Ano

B. Spíše ano

C. Spíše ne

D. Ne

7. Zjišťovali jste nějakým způsobem pohled rodičů na ŠVP, případně, zda vám mohli dát nějaké podněty ke tvorbě ŠVP?

- A. Ano
- B. Ne

8. V případě, že jste zjišťovali pohled rodičů, tak jakým způsobem?

.....

9. Změnilo se něco zásadního, v dění vaší MŠ po vytvoření ŠVP?

- A. Ano
- B. Spíše ano
- C. Spíše ne
- D. Ne

10. Měla vaše MŠ už před vytvořením ŠVP nějaký dokument odpovídající dnešnímu ŠVP?

- A. Ano
- B. Ne

11. Myslíte si, že vytvoření ŠVP pro alternativní pedagogiku bylo těžší než pro klasickou koncepci?

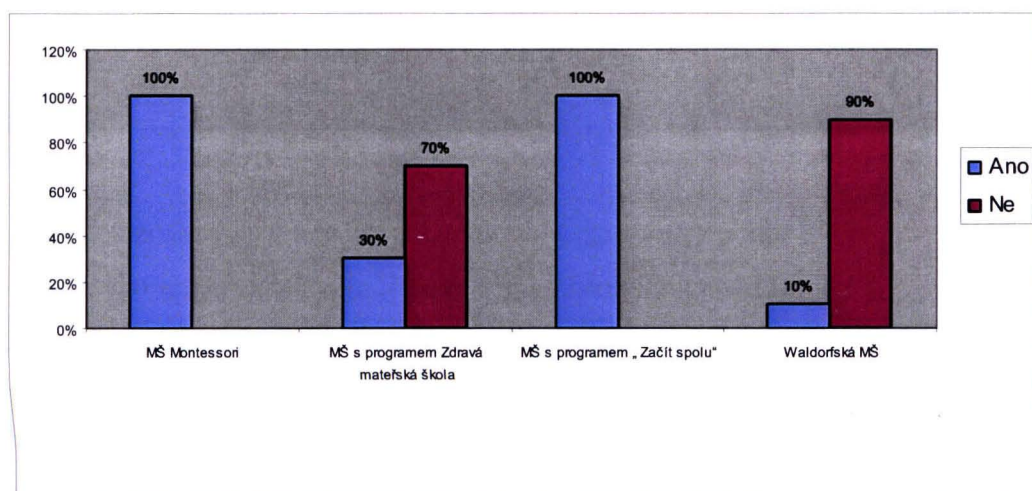
- A. Ano
- B. Spíše ano
- C. Spíše ne
- D. Ne

12. Navštívil/ a nebo navštěvuje někdo z MŠ speciální kurzy k alternativní pedagogice?

- A. Ano
- B. Ne

9. Výsledky výzkumu

Otázka č. 1

V této otázce bylo cílem zjistit, jak se pedagogický sbor podílel na tvorbě ŠVP.

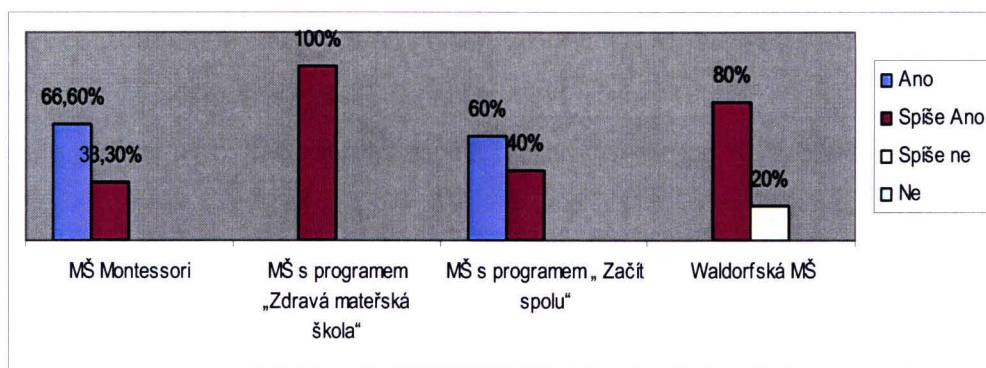
Podle výsledků vidíme, že např. v MŠ Montessori se podílel celý pedagogický sbor, naopak v MŠ Waldorfské pouze 10%, což odpovídá pouze jednomu pedagogovi.

Otázka č. 2

Tato otázka se týkala pouze MŠ s programem "Zdravá mateřská škola" a MŠ Waldorfské.

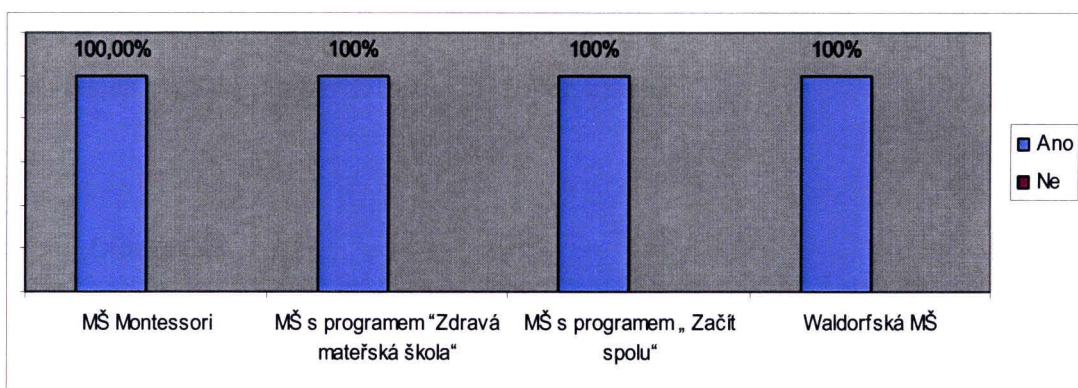
Obě školky informovaly pracovníky, kteří se nepodílely na tvorbě ŠVP stejně a to na společné pedagogické poradě.

Otázka č. 3

Většina dotazovaných v této otázce vypovídá, že tvorba podle ŠVP celkově zkvalitňuje vzdělávání. Pouze v mateřské škole Waldorfské si 2 pedagogové myslí, že ŠVP nemá velký vliv na zkvalitnění vzdělávání.

Otázka č.4

Podle výsledků v této otázce můžeme vidět, že alespoň jeden pedagogický pracovník se účastnil vzdělávací akce k tvorbě ŠVP.

Otázka č. 5

V roce 2005/2006 začaly tvořit ŠVP školky M. Montessori, MŠ s programem „Zdravá mateřská škola“ a Waldorfská MŠ.

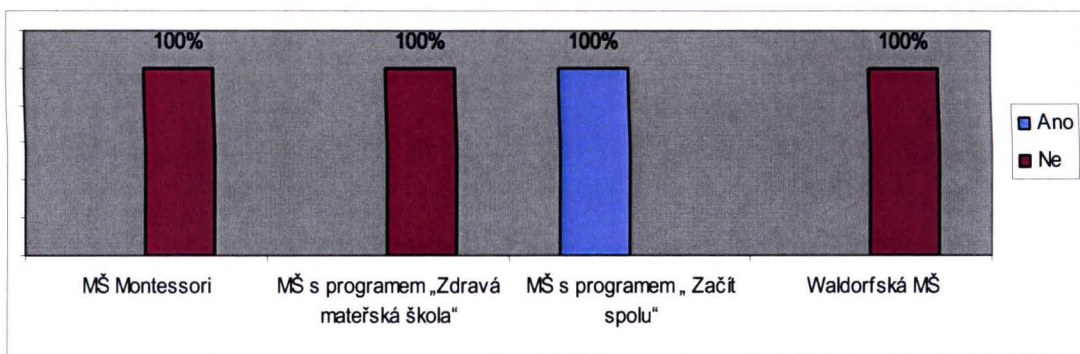
MŠ s programem „Začít spolu“ začala tvořit ŠVP v roce 2006/2007.

Otázka č. 6

Tato otázka byla zaměřena přímo na tvorbu ŠVP a to, zda se ŠVP tvořil bez problémů. Všechny odpovědi byly pozitivní. ŠVP se tvořil bez větších problémů v každé ze sledovaných institucí.

Otázka č. 7

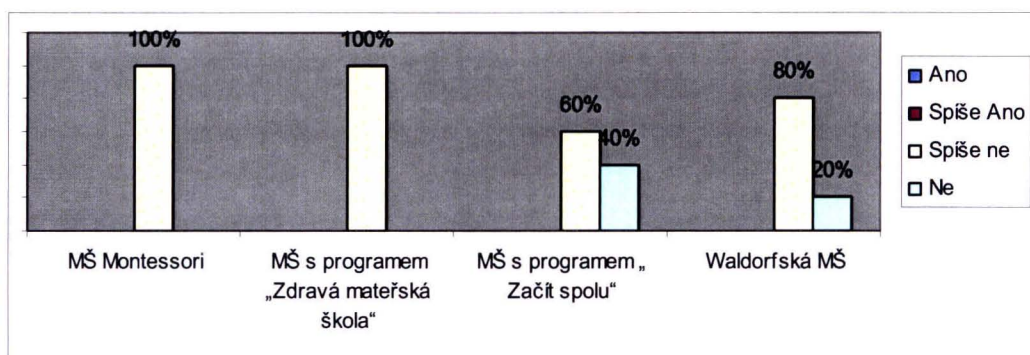

V této otázce jsem se pokoušela zjistit, zda mohli rodiče dětí aktivně přispět k tvorbě ŠVP. Velice mě překvapilo, že ve většině případů to nebylo možné. Pouze ve školce s programem „Začít spolu“.

Otázka č. 8

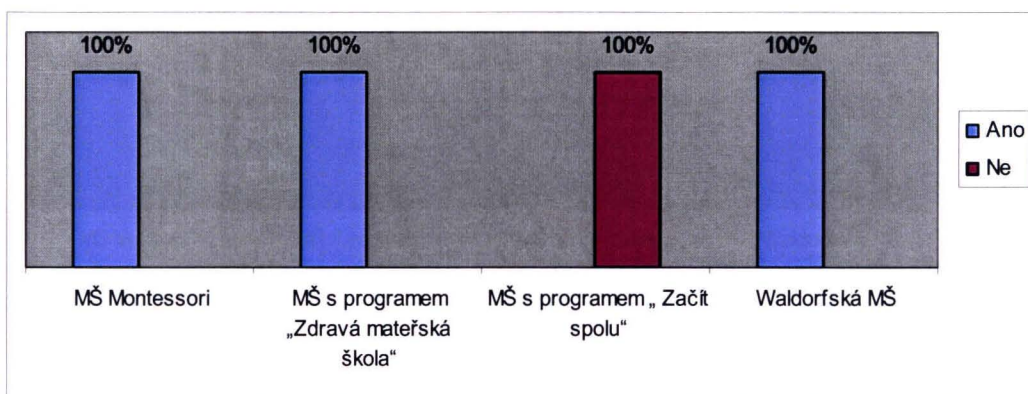
Tato otázka se týkala pouze MŠ s programem " Začít spolu", kde byl ŠVP předložen v pracovní verzi s možností připomínek a návrhů.

Otázka č. 9

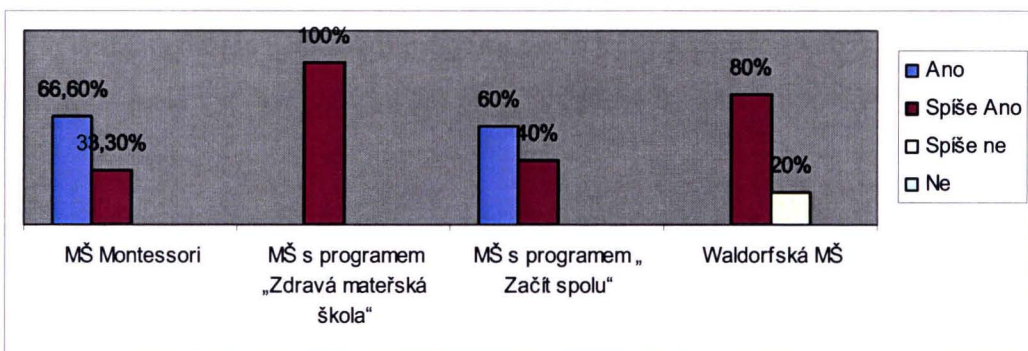
V této otázce jsem se snažila zjistit, zda se po vytvoření ŠVP změnilo něco zásadního. Podle výsledků, můžeme vidět, že ve většině sledovaných institucí se nic zásadního nezměnilo.

Otázka č. 10

Tato otázka nahlížela do minulosti mateřských škol. Výsledkem bylo, že tři ze čtyř mateřských škol měly před vytvořením ŠVP dokument, který by dnešnímu ŠVP odpovídal. Pouze mateřská škola s programem „Začít spolu“ tento dokument neměla.

Otázka č. 11

Tato otázka byla směřována na rozdílnost tvorby ŠVP pro mateřské školy s klasickou koncepcí a tvorbou ŠVP pro mateřské školy s alternativní koncepcí. Většina pedagogů vypověděla, že tvorba ŠVP pro alternativní mateřské školy byla rozdílná. Jen ve Waldorfské mateřské škole 2 pedagogové vypověděli, že tvorba ŠVP rozdílná spíše nebyla.

Otázka č. 12

V této otázce byly odpovědi stejné a to, že alespoň někdo se účastní kurzů k alternativní pedagogice. Dokonce jsem zjistila, že všichni pedagogové se musí těchto kurzů účastnit a to ve všech sledovaných institucích.

9.1 Shrnutí

Podle výsledků je zcela zřejmé, že ve většině mateřských škol tvořil ŠVP jeden pedagog za přispění ředitele školy. Velice mě překvapilo, že většina institucí začala svůj program tvořit včas a zároveň většina z nich už měla vypracovaný jakýsi program, který by dnes odpovídal ŠVP.

Závěr

Ve své práci jsem se zabývala srovnáváním školních vzdělávacích programů a jejich realizací v jednotlivých alternativních mateřských školách. V teoretické části jsem představila jednotlivé alternativní směry a metodiku k tvorbě ŠVP. V praktické části jsem se zaměřila na jednotlivé mateřské školy a pedagogům jsem předložila dotazník, kterým jsem se snažila zjistit jejich aktivní účast na tvorbě ŠVP.

Stanovila jsem si dvě hypotézy:

- 1) Domnívám se, že program alternativních mateřských škol odpovídá cílům stanovených v RVP PV.
- 2) Domnívám se, že většina pedagogů alternativních mateřských škol se podílela na tvorbě ŠVP.

V samotném porovnávání jsem se nejdříve potýkala s neochotou poskytnout mi pro práci jednotlivé školní vzdělávací programy a to i přes to, že by měli být veřejně přístupné. To mi velice ztížilo mou práci, jelikož jsem neměla možnost si je vzít domů a tak jsem během mé týdenní exkurze jednotlivých zařízení sepisovala informace a na konci týdne jsem měla možnost položit, tak pro mě cenné otázky, které byly pro mou práci důležité.

Má první hypotéza se potvrdila, i když ne zcela. Program alternativních škol odpovídá stanovenému RVP PV, ale v některých oblastech jej naplňuje spíše okrajově. Například zde chybí pravidelné pohybové aktivity, které by učitelka záměrně denně dětem nabízela, vycházek za kulturou také není mnoho atd.

Má druhá hypotéza se nepotvrdila. Velice mě překvapilo, že na tvorbě ŠVP se podílel většinou pouze jeden pedagog s ředitelem instituce. Velice mě překvapilo, že většina institucí začala svůj program tvořit včas a zároveň většina z nich už měla vypracovaný jakýsi program, který by dnes odpovídal ŠVP.

Podle mého výzkumu tedy lze říci, že alternativní předškolní programy zajišťují bezpochyby jiný přístup k dětem, a to zejména individuální, bez většího zásahu pedagoga, ale v některých oblastech

podle mého názoru naplňují záměry RVP PV pouze částečně. Zároveň ale nabízí dětem i něco navíc. Například mateřská škola Waldorfská a její Eurytmie a muzikoterapie, Mateřská školka Montessori a její „molitanová místnost“ (dětmi velice oblíbená) a velká volnost ve výběru činností, mateřská škola s programem „Zdravá mateřská škola“ a jejich nádherná ekozahrada, díky níž se dostali do sítě ekologických mateřských škol a naposledy mateřská škola s programem „Začít spolu“ a jejich aktivní spolupráce s rodiči a odborná logopedická péče o děti.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

- Bečvářová, Z.: Alternativní programy v mateřských školách. Portál. Praha 2003,
- Průcha, Jan: Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. Portál. Praha 2004,
- Rýdl, Karel: Alternativní pedagogické hnutí v současné společnosti. Portál
- Gajdošová, J., Dujková, L. a kol. : Vzdělávací program začít spolu. Metodický průvodce pro předškolní vzdělávání. Portál. Praha 2003,
- Havlíňová, M., Vencálková, E. a kol.: Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole. Portál. Praha 2006,
- Výzkumný pedagogický ústav v Praze: Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu. Ústav pro informace ve vzdělání. Praha 2005
- Zákon č. 561/ 2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- Vyhláška č. 108/ 2001 Sb., vyhláška Ministerstva zdravotnictví, kterou se stanoví hygienické požadavky na prostory a provoz škol, předškolních zařízení a některých školských zařízení.
- Průcha, J. a kol.: Pedagogický slovník. Portál. Praha

Elektronické zdroje:

- Metodický portál RVP PV , www.rvp.cz

Seznam citované literatury:

¹ Průcha, Jan a kol.: Pedagogický slovník. Portál. Praha

² Průcha, Jan: Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. Portál 2007. Praha

³ Bečvářová, Z., Alternativní programy v mateřských školách. Portál. Praha 2003

⁴ Gajdošová, J., Dujková, L. a kol. : Vzdělávací program začít spolu. Metodický průvodce pro předškolní vzdělávání. Portál. Praha 2003

⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu pro mateřské školy.

⁶ Metodický portál RVP, www.rvp.cz

⁷ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha č. 1 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Příloha č. 2 Vyhláška č. 108/2001 Sb., vyhláška ministerstva zdravotnictví, kterou se stanoví hygienické požadavky na prostory a provoz škol, předškolních zařízení a některých školských zařízení

Příloha č. 3 Vzdělávací cíle

Příloha č. 4 Hry

Příloha č. 5 Eurytmie

Příloha č. 6 Fotogalerie jednotlivých mateřských škol

Příloha č.1

**Zákon č. 561/ 2004 Sb. o předškolním, základním,
středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský
zákon)**

(výňatek ze zákona upravující RVP a ŠVP)

§ 4

Rámcové vzdělávací programy

(1) Rámcové vzdělávací programy stanoví zejména konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného a odborného podle zaměření daného oboru vzdělání, jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů, jakož i podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví. Podmínky ochrany zdraví pro uskutečňování vzdělávání stanoví ministerstvo v dohodě s Ministerstvem zdravotnictví.

(2) Rámcové vzdělávací programy musí odpovídat nejnovějším poznatkům:

- a) vědních disciplín, jejichž základy a praktické využití má vzdělávání zprostředkovat, a pedagogiky a psychologie o účinných metodách a organizačním uspořádání
- b) vzdělávání přiměřeně věku a rozvoji vzdělávaného.

Podle těchto hledisek budou rámcové vzdělávací programy také

upravovány. Tvorbu a oponenturu rámcových vzdělávacích programů zajišťují příslušná ministerstva prostřednictvím odborníků vědy a praxe, včetně pedagogiky a psychologie.

(3) Rámcové vzdělávací programy vydává ministerstvo po projednání s příslušnými ministerstvy. Rámcové vzdělávací programy pro zdravotnické obory vydává ministerstvo po projednání s Ministerstvem zdravotnictví. Rámcové vzdělávací programy pro obory vzdělání ve školách v působnosti Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti vydávají tato ministerstva po projednání s ministerstvem. Rámcové vzdělávací programy pro odborné vzdělávání projednají ministerstva před jejich vydáním s příslušnými ústředními odborovými orgány, příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností a kraji.

(4) Rámcové vzdělávací programy je možné v závažných případech měnit, a to s účinností nejdříve od začátku následujícího školního roku, pokud nejde o změny vyplývající z platných právních předpisů. V takovém případě ministerstvo, které rámcový vzdělávací program vydalo, zveřejní změnu s dostatečným časovým předstihem.

(5) Rámcové vzdělávací programy a jejich změny zveřejňují ministerstva, která je vydala, vždy způsobem umožňujícím dálkový přístup.

§ 5

Školní vzdělávací programy

(1) Školní vzdělávací program pro vzdělávání, pro nějž je podle § 3 odst. 2 vydán rámcový vzdělávací program, musí být v souladu s tímto rámcovým vzdělávacím programem; obsah vzdělávání může být ve školním vzdělávacím programu uspořádán do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva (například modulů).

(2) Školní vzdělávací program pro vzdělávání, pro nějž není vydán rámcový vzdělávací program, stanoví zejména konkrétní cíle

vzdělávání, délku, formy, obsah a časový plán vzdělávání, podmínky přijímání uchazečů, průběhu a ukončování vzdělávání, včetně podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, označení dokladu o ukončeném vzdělání, pokud bude tento doklad vydáván. Dále stanoví popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek a podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví, za nichž se vzdělávání v konkrétní škole nebo školském zařízení uskutečňuje.

(3) Školní vzdělávací program vydává ředitel školy nebo školského zařízení. Školní vzdělávací program ředitel školy nebo školského zařízení zveřejní na přístupném místě ve škole nebo školském zařízení; do školního vzdělávacího programu může každý nahlížet a pořizovat si z něj opisy a výpisy, anebo za cenu v místě obvyklou může obdržet jeho kopii. Poskytování informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím tím není dotčeno.

ČÁST DRUHÁ

Předškolní vzdělávání

(výňatek upravující předškolní vzdělávání)

§ 33

Cíle předškolního vzdělávání

Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

§ 34

Organizace předškolního vzdělávání

(1) Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti let.

(2) Ředitel mateřské školy stanoví v dohodě se zřizovatelem místo, termín a dobu pro podání žádostí o přijetí dětí k předškolnímu vzdělávání pro následující školní rok a zveřejní je způsobem v místě obvyklým.

(3) Ředitel mateřské školy rozhoduje o přijetí dítěte do mateřské školy, popřípadě o stanovení zkušebního pobytu dítěte, jehož délka nesmí přesáhnout 3 měsíce.

(4) K předškolnímu vzdělávání se přednostně přijímají děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Pokud nelze dítě v posledním roce před zahájením povinné školní docházky

přijmout z kapacitních důvodů, zajistí obec, v níž má dítě místo trvalého pobytu, zařazení dítěte do jiné mateřské školy.

(5) Při přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání je třeba dodržet podmínky stanovené zvláštním právním předpisem.²²⁾

(6) O přijetí dítěte se zdravotním postižením rozhodne ředitel mateřské školy na základě písemného vyjádření školského poradenského zařízení, popřípadě také registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost.

(7) Dítě může být přijato k předškolnímu vzdělávání i v průběhu školního roku.

§ 35

(1) Ředitel mateřské školy může po předchozím upozornění písemně oznámeném zákonnému zástupci dítěte rozhodnout o ukončení předškolního vzdělávání, jestliže

- a) se dítě bez omluvy zákonného zástupce nepřetržitě neúčastní předškolního vzdělávání po dobu delší než dva týdny,
zákonný zástupce závažným způsobem
- b) opakovaně narušuje provoz mateřské školy,
ukončení doporučí v průběhu zkušebního
- c) pobytu dítěte lékař nebo školské poradenské zařízení,
zákonný zástupce opakovaně neuhradí
- d) úplatu za vzdělávání v mateřské škole
nebo úplatu za školní stravování (§ 123)
ve stanoveném termínu a nedohodne s ředitelem jiný termín úhrady.

(2) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem podrobnosti o podmínkách provozu mateřské školy, organizaci předškolního vzdělávání, zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, jejich stravování a další speciální péči o děti.

Příloha č. 2

Vyhláška č. 108/ 2001 Sb.

vyhláška Ministerstva zdravotnictví, kterou se stanoví hygienické požadavky na prostory a provoz škol, předškolních zařízení a některých školských zařízení.

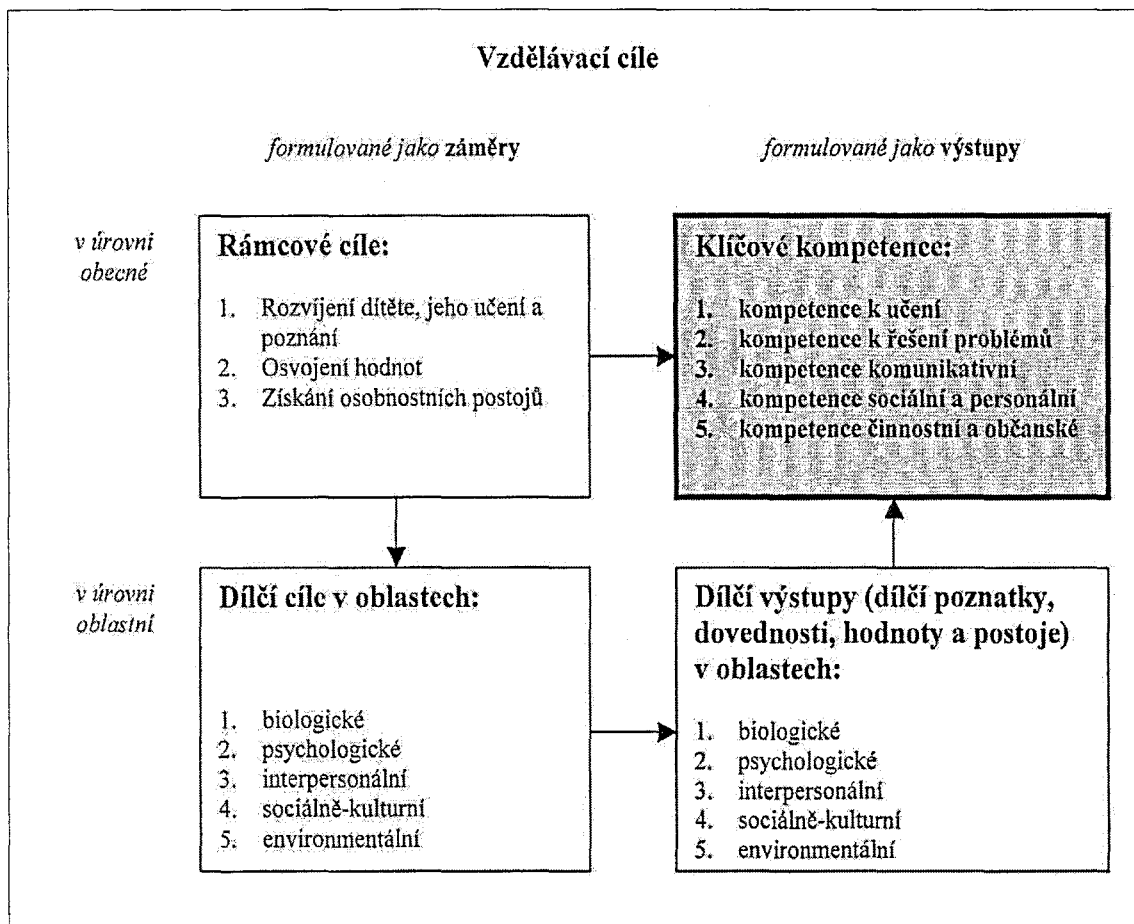
§ 3

(1) Prostorové podmínky a vnitřní uspořádání předškolního zařízení musí umožňovat volné hry dětí, odpočinek, osobní hygienu s otužováním a tělesná cvičení. Na 1 dítě musí plocha denní místnosti užívané jako herna a ložnice činit nejméně

4 m²; je-li ložnice stavebně oddělená, musí plocha denní místnosti činit nejméně 3 m². Plocha na 1 lehátko pro spánek musí činit 1,7 m² na 1 dítě. Prostor pro ukládání lehátek a lůžkovin musí umožňovat jejich řádné provětrávání.

Příloha č.3

pozn.

Příloha č. 4

Hry

3.1 Výlet po třídě

Co dělat

* Ukazujte na různé části třídy (školky) a pojmenovávejte je: kuchyňský koutek, čítárna nebo koutek klidu, šatna, jídelní stolky, výtvarný koutek apod. Vyzkoušejte, zda si děti pamatují prostory, o kterých jste se právě zmínila.

* Co můžeme v takovém prostředí dělat? Kamarádit se s ostatními, hrát si, poslouchat pohádky, zdřímnout si, něco se dovědět o mnoha zajímavých věcech, jíst.

* Stručně se zmiňte o pravidlech chování ve vaší školce:

Místo běhání chodíme, mluvíme jen potichu, jeden ke druhému se pěkně chováme, posloucháme paní učitelku, když nám něco říká (uveďte i další pravidla, která platí konkrétně u vás). Můžete také s dětmi rozebrat, co si představujete pod pěkným chováním.

* Nyní si po novém prostředí udělejte "výlet autobusem". Paní učitelka bude řídit. Děti se za vámi postaví do dvojic. Až všichni zaujmou svá místa na fiktivních sedadlech, nastartujte motor a rozjeďte se. U každé zmíněné části školky zatrubte. Jestlipak každé dítě dokáže zopakovat její jméno? Ať si to děti samy vyzkoušejí. Přidávejte i další prostory a předměty, o kterých jste předtím nemluvila: místnost s lůžky na polední klid, koš na odpadky, umyvadlo, stolek pro paní učitelku a hlavní vchod. Děti se budou v novém prostředí cítit tím lépe, čím podrobněji se s ním seznámí. Nespěchejte proto. Pokaždé když od takového místa odjíždíte, zamávejte na rozloučenou.

A co ještě?

Různé části vašeho prostředí nakreslete na velký arch papíru. Vybarvěte je různými barvami. Papír položte na zem. Na takto

připravený výkres pak položte prázdnou láhev z umělé hmoty. Tu roztočte a pojmenujte tu část, na kterou láhev ukáže, až se zastaví. Vysvětlete, jaká pravidla školního řádu se k této části vztahují: Např. hračky patří do polic; když si zrovna hrajete v kuchyňském koutku, neberte umělé jídlo (ovoce) do úst; před jídlem si každý umyje ruce apod. Jestlipak někoho napadají ještě jiná pravidla, která by bylo dobré ve školce dodržovat?

3.2 Stromy a já

Co dělat

* Stromy jsou živé. Aby žily, potřebují dýchat. Každému dítěti dejte list. Čím dýcháme my? Nosem. A čím dýchá strom? Aby strom mohl dýchat, má listy. Děti si přiloží listy k obličejí, několikrát se nadechnou a vydechnou. Jsme jako stromy. Ty také dýchají listy.

* A jak pijeme? Přece ústy! Strom však žádná ústa nemá, a tak musí pít kořeny. Ukažte je na obrázku na stěně. Jsou zapuštěny do země, odkud jimi strom saje vodu. Každému dítěti dejte papírový šálek, v něm asi dva centimetry vody a brčko. Myslete si, že brčko je takový kořen. Jste neobyčejně žíznivými, výprahlými stromy. Nasajte si tedy trochu vody kořenem.

* I stromy, stejně jako lidé, slaví své narozeniny. Ukažte na řez kmenem s letokruhy. Každý letokruh představuje jeden rok stromu. Spočítejte je. Kolikáté narozeniny by tento strom letos slavil?

* Strom je živý. Jak bychom s ním tedy měli zacházet? Přece hezky a s patřičnou úctou.

A co ještě?

Zhotovte si krásný strom vaší skupiny. Na arch balicího papíru nakreslete velký strom a položte ho na stůl. Následuje společné vybarvování. Děti na něj mohou položit ruce jako listy. Nebo si

mohou namočit ruce do zdravotně nezávadné barvy a otisknout je do koruny stromu.

3.3 Pohádkový les

Tato hra byla vytvořena pedagogy ve spolupráci s rodiči v mateřské školce s programem „Začít spolu“ a místního dětského divadla, které umožňuje zapůjčení kostýmů.

Je zařazována vždy jednou za rok během tématu týkajícího se životního prostředí a ochrany přírody kolem nás.

Jelikož se školka nachází nedaleko lesa, mají možnost zde pro děti vytvořit tzv. „pohádkovou cestu“. Rodiče jsou převlečeni do kostýmů jednotlivých pohádkových postav a každá z postav má za úkol si připravit krátké a jasné povídání o životním prostředí nebo o přírodě (ve většině případů je to řešeno na společné schůzce pedagogů a rodičů).

Všechny děti společně s pedagogem prochází pohádkovou cestu a zábavnou formou se tak dovídají o životním prostředí.

Pohádkový les končí slavností s posezením u ohně a „ rejem“ pohádkových postav.

Příloha č. 5

Eurytmie

Eurytmie („krásné rytmičné pohyby“) je zvláštní způsob rytmičného tance, spojeného s prvky řeči. Vymyslel ji Rudolf Steiner jako součást své „duchovní vědy“, antroposofie, a prezentoval ji jako „řeč andělů“. Je o cvičení „duchovní“, oduševnělé, které má povzbudit duševní a duchovní vývoj člověka, zejména dítěte. Vychází z mystických a astrologických principů. Pohyby mají svůj význam, jsou provázeny slovy, která souvisejí se Zvěrokruhem. Určité pohyby představují samohlásky, jiné souhlásky. Dvanáct souhlásek odpovídá počtu znamení Zvěrokruhu, stejný je i počet hudebních klíčů, sedm souhlásek odpovídá původnímu počtu planet a totéž platí o druzích pohybu a pauzách. Eurytmii používá místo tělocviku především Steinerem založené Waldorfské školství.

Eurytmie má ovlivňovat současně tělesnou, duševní i duchovní stránku člověka a má mít i léčebný efekt. Proto se někdy mluví o léčebné eurytmii, kterou lze zařadit do rámce léčby uměním, arteterapie. Pomocí eurytmie údajně pacient vyjadřuje své pocity, tužby. Vede ho to k sebeuvědomění a zdokonalování a motivuje k aktivnímu zájmu o léčbu. Metodu používají učitelé Waldorfských škol, psychologové nebo speciálně vyškolení cvičitelé, kteří se vzdělávají v dlouhodobých, i víceletých kurzech.

Příloha č. 6

Fotogalerie jednotlivých mateřských škol

6.1 Mateřská škola fungující pod programem Marie Montessori

(obr. 1)

(obr. 2) Zahrádka

(obr. 3)

Tělocvična

(obr. 4)

(obr. 5) *Dílna*

(obr. 6)

(obr. 7)

Drakiáda s posezením u ohně

6.2 Mateřská škola s programem „Zdravá mateřská škola“

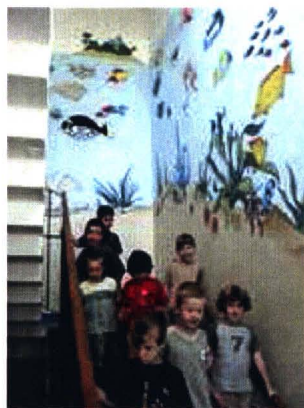

(obr. 8)

Zahrádka

(obr. 9)

(obr.10) Schodiště

6.3 Mateřská škola Waldorfská

(obr. 11) Pohled z ulice

(obr. 12) Děti při „ ranní rozcvičce“

(obr. 13) Uspořádání třídy

SUMMARY

Porovnání školních vzdělávacích programů pro předškolní vzdělávání v alternativním školství

Comparison of the school education programs for pre- school
education in the alternative school

Lenka Čejková

In my bachelor thesis I focused on comparing educational programs and their implementation in the individual alternative nursery schools. In the theoretical part I presented the individual alternative styles and methods for creating educational programs. In the practical part I focused on the individual nursery schools and gave the teachers questionnaires, which traced their active part in creating the General educational program.

In set two hypotheses:

- 1) I suppose, the program of the alternative nursery schools corresponds to the goals given by General educational program – Pre-school Education.
- 2) I suppose, the majority of the teachers participates on the creating General educational program.

In the particular comparison I met at first unwillingness provide for my thesis individual educational programs, although they might be publicly available. This fact made my work more difficult, since I had no chance bring them home. Therefore I had to collect the information within my one-week excursion and at the end I had the possibility to ask the – for my thesis very valuable – questions.

